

Scholierenonderzoek Communities That Care

Dordrecht

Amsterdam, 12 februari 2005

Willemijn Roorda
Mark Rietveld
Marga van Aalst

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Risico- en beschermende factorenmodel	5
1.2 Leeswijzer	8
2 Onderzoeksverantwoording	9
2.1 Onderzoeksopzet	9
2.2 Steekproef / Respons	9
2.3 Presentatie van de resultaten	11
3 Achtergrondkenmerken	13
4 Probleemgedrag	18
4.1 Inleiding	18
4.2 Geweld en jeugddelinquentie	18
4.3 Problematisch roken, alcohol- en drugsgebruik	19
4.4 Schoolverzuim	22
5 Risico- en beschermende factoren: stadsgemiddelde	24
5.1 Inleiding	24
5.2 Risicofactoren	24
5.3 Beschermende factoren	27
5.4 Conclusies	29
6 Risico- en beschermende factoren: CtC-baseline	30
6.1 Inleiding	30
6.2 Risicofactoren	30
6.3 Beschermende factoren	33
6.4 Conclusies	35
7 Conclusies	36
7.1 Dordrecht	36
7.2 Binnenstad	36
7.3 CtCwijken	37
7.4 Oost	37
7.5 West	37
7.6 Eindoordeel	38
Bijlagen	
Bijlage 1 Tabellen ruwe scores Dordrecht	40
Bijlage 2 Tabellen ruwe scores Dordrecht - 11 wijken	43
Bijlage 3 Toelichting risico- en beschermende factoren	51
Bijlage 4 Plattegrond Dordrecht	58

Voorwoord

Het scholierenonderzoek maakt deel uit van de preventiestrategie Communities That Care© (CtC)¹. De licentie voor CtC in Nederland ligt bij het NIZW.

Noot 1 Channing Bete Company, Inc., South Deerfield, Massachusetts, USA, is eigenaar van de naam Communities That Care©, die door het NIZW onder licentie wordt gebruikt..

1 Inleiding

In de Verenigde Staten is - in antwoord op probleemgedrag en maatschappelijke uitval onder jongeren - de aanpak 'Communities That Care' (CtC) ontwikkeld door het bureau Developmental Research and Programs, Inc. (DRP) te Seattle. De CtC-aanpak is bedoeld voor kinderen en jongeren tot achttien jaar met een vergrote kans op het ontwikkelen van probleemgedrag of maatschappelijke uitval. De CtC-aanpak richt zich daarbij niet alleen op de jongeren zelf, maar tevens op andere personen/instellingen die direct betrokken zijn bij de opvoeding, het onderwijs en het welzijn van jongeren, of die op deze terreinen verantwoordelijk zijn voor het beleid. Het doel op de lange termijn is een veilige, constructieve leefomgeving te scheppen².

De 'Communities That Care' aanpak wordt op meer dan vijfhonderd plaatsen in de VS op succesvolle wijze toegepast. In Nederland is de afgelopen jaren CtC op experimentele basis uitgetest in enkele wijken. Op dit moment wordt CtC in een aantal steden en wijken gebruikt. Hiertoe is de aanpak eerst vertaald en aangepast aan de Nederlandse situatie³. Ook in de gemeente Dordrecht is men begonnen met de implementatie van CtC in een aantal wijken. Voordat er wordt overgegaan tot de inzetten van veelbelovende en effectieve programma's voor het oplossen van problemen in deze wijken, dient eerst een beeld te worden verkregen van de specifieke problematiek in deze wijken en in de rest van de stad. Met de informatie die uit deze scholierenenquête –en andere bronnen- naar voren komt kan een dergelijk beeld worden geschetst.

Wat Communities That Care precies inhoudt wordt in dit rapport buiten beschouwing gelaten. Dit wordt namelijk in diverse andere stukken op adequate wijze onder woorden gebracht. Wel is het van belang om één element van CtC wel toe te lichten, omdat deze wat zegt over de wijze waarop dit rapport gelezen moet worden. Het betreft het feit dat de CtC-aanpak gebaseerd is op een theoretisch en empirisch onderbouwd model van risico- en beschermende factoren, die probleemgedrag en maatschappelijke uitval bij jongeren kunnen voorspellen. Dit model vormt de basis voor zowel de aanpak in de wijken, als de evaluatie 'Communities That Care'. Het risico- en beschermende factorenmodel wordt toegelicht in paragraaf 1.2.

Het voor u liggende rapport bevat de resultaten van de afname van de CtC-jongerenenquête in Dordrecht. In dit rapport zijn de 11 wijken van Dordrecht in overleg met de gemeente samengenomen in een aantal clusters. Er is gekozen voor deze clustering, omdat deze indeling binnen de gemeente in toenemende mate gebruikt wordt bij het vormgeven van beleid. Hierbij moet worden opgemerkt dat de wijk Binnenstad voor dit rapport apart wordt gehouden, omdat voor deze wijk wordt overwogen om deze in een later stadium in te delen bij het CtC-gebied.

Noot 2 Een beschrijving van de onderliggende ideeën van CtC is o.a. te vinden in 'Serious, Violent & Chronicle Juvenile Offenders', Howel J.C. e.a., Sage Publications, Thousand Oaks/London/New Delhi, 1995; 'Child Delinquents, Development, Intervention and Service Needs', Loeber, R. en D.P. Farrington (ed), Sage Publications, Thousand Oaks/London/New Delhi, 2001; 'Communities That Care, Opgroeien in een veilige en leefbare wijk', NIZW, Utrecht, 2003.

Noot 3 Zie: 'Communities That Care: Toelichting op vertaling en aanpassing van 1) CtC risico- en beschermende factorenmodel 2) onderzoeksinstrumenten effectmeting CtC. DSP, augustus 2000.

Met een aparte vermelding in het rapport kan een beeld worden verkregen van de specifieke problematiek van deze wijk. In dit rapport bestaan de clusters uit de volgende wijken:

- Cluster 'Binnenstad': bestaande uit de wijk Binnenstad.
- Cluster 'CtCwijken': bestaande uit de wijken Noordflank, Reeland en Staart. Deze wijken zijn door de gemeente Dordrecht uitgekozen als de wijken waar de CtC- aanpak zal worden ingezet.
- Cluster 'Oost': bestaande uit de wijken Sterrenburg, Dubbeldam en Stadspolders.
- Cluster 'West': bestaande uit de wijken Crabbehof/Zuidhoven, Oud Krispijn, Nieuw Krispijn en Wielwijk.

De data voor de resultaten zijn in eind 2004 verzameld. In dit rapport is een analyse opgesteld van alle zojuist genoemde clusters. Per cluster wordt een profiel opgesteld. Op grond van dit profiel kunnen effectieve en veelbelovende programma's worden gekozen, die in de komende periode kunnen worden uitgevoerd. Over een aantal jaar kan dit scholierenonderzoek worden herhaald. De herhalingsmeting is bedoeld om te kijken of de scores op risicofactoren en beschermende factoren wijzigen en of de aanpak moet worden bijgesteld.

Zoals uit de wijkindeling al is op te maken, is in Dordrecht al gekozen om CtC in te zetten in de wijken van het cluster 'CtCwijken.' Uit eerdere analyses van de voorbereidingsgroep CtC van de gemeente kwam naar voren dat de wijken van cluster West waarschijnlijk de meeste jongerenproblematiek zouden kennen. Om diverse redenen is ervoor gekozen om niet voor de inzet van CtC in dit cluster te kiezen. Eén van deze redenen is het feit dat ik dit cluster al zeer veel andere initiatieven op dit gebied worden ingezet. Ook zijn er voor het cluster West diverse herstructureringsplannen op de rails gezet, waardoor deze wijken al veel veranderingen zullen ondergaan. Omdat uit dezelfde analyse ook bleek dat in het gebied Noordflank, Staart en Reeland jongerenproblematiek aanwezig was, werd voorgesteld dit cluster aan te wijzen als het gebied waar CtC kan worden ingevoerd.

1.1 Risico- en beschermende factorenmodel

Eén van de belangrijkste uitgangspunten van 'Communities That Care' is dat de preventie van gedragsproblemen en maatschappelijke uitval kan plaats vinden via de reductie van risicofactoren en/of de stimulering van beschermende factoren. Het leggen van verbanden tussen risico- en beschermende factoren en maatschappelijk ongewenst gedrag is daarvoor van direct belang. In de VS zijn daarom de resultaten van meer dan dertig jaar wetenschappelijk onderzoek binnen verschillende disciplines geïnventariseerd en geanalyseerd. Op grond hiervan is een model ontwikkeld, waarin negentien risicofactoren en tien beschermende factoren in verband worden gebracht met de volgende maatschappelijk ongewenste gedragingen: geweld, jeugddelinquentie, problematisch alcohol- en drugsgebruik, schoolverzuim en tienerzwangerschappen.

Door onderzoeksbureau DSP-groep is in 1999 nagegaan in hoeverre dit Amerikaanse model van toepassing is op de Nederlandse situatie⁴. Op grond van literatuurstudie en overleg met deskundigen werd het CtC-risico- en beschermende factorenmodel ook in de Nederlandse situatie van toepassing geacht. Het model is aanvankelijk slechts op één aspect gewijzigd: De 'verkrijgbaarheid van vuurwapens' is gewijzigd in de 'verkrijgbaarheid van wapens'.

Op basis van het oorspronkelijke model zijn in de VS, ten behoeve van de effectevaluatie, twee onderzoeksinstrumenten ontwikkeld en getest op betrouwbaarheid en validiteit. Eén van deze instrumenten is de scholierenenquête, waarover in dit rapport wordt gerapporteerd. Dit instrument is zodanig gewijzigd, dat zij ook van toepassing wordt geacht op de Nederlandse situatie.

Tijdens de toepassing van het model binnen de Nederlandse situatie en de benutting van de resultaten van de scholierenenquêtes in de pilots, kwamen er niettemin enkele kritiekpunten ten aanzien van het model naar voren:

- De beschermende factoren waren in het model nogal mager uitgewerkt.
- Van de probleemgedragingen bleven geweld, jeugddelinquentie, schoolverzuim en tienerzwangerschappen onderbelicht in vergelijking met alcohol- en drugsgebruik.

Op basis van de nadere uitwerking van het model voor de beschermende factoren is door DSP-groep een voorstel gedaan voor aanpassing van het scholierenonderzoek⁵. Belangrijkste wijzigingen zijn dat de vragenlijst is uitgebreid met een aantal extra vragen over beschermende factoren en met een beperkt aantal extra vragen over probleemgedragingen. Daarnaast is besloten om de resultaten in de rapportages voortaan af te zetten tegen een 'nullijn'.

Hieronder volgt een weergave van de gemeten probleemgedragingen, de risicofactoren en beschermende factoren.

Gemeten probleemgedragingen

- problematisch alcohol- en drugsgebruik;
- jeugddelinquentie en geweld;
- schoolverzuim;
- tienerzwangerschappen.

Gemeten risicofactoren

Gezin:

- geschiedenis van probleemgedrag in het gezin;
- problemen met gezinsmanagement;
- conflicten in het gezin;
- ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding.

Noot 4 Deze analyse is neergelegd in het rapport "Communities That Care: Toelichting op vertaling en aanpassing van 1) CtC risico- en beschermende factorenmodel en 2) onderzoeksinstrumenten effectmeting CtC", DSP, augustus 2000

Noot 5 'Aanpassing scholierenenquête', Mireille Geldorp en Bram van Dijk, DSP-groep, januari 2003.

School:

- vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag;
- leerachterstanden beginnend op de basisschool;
- gebrek aan binding bij school.

Kinderen en jongeren:

- vervreemding en opstandigheid;
- omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen;
- houding die probleemgedrag bevordert;
- vroeg begin van het probleemgedrag;
- constitutionele factoren.

Buurt/wijk:

- verkrijgbaarheid van drugs;
- verkrijgbaarheid van wapens;
- maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen;
- hoge mate van doorstroming in de wijk;
- weinig binding met en gebrek aan organisatie in de wijk;

Gemeten beschermende factoren

Gezin:

- mogelijkheden voor positieve betrokkenheid;
- beloningen voor positieve betrokkenheid;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen;
- sociale binding.

School:

- mogelijkheden voor positieve betrokkenheid;
- beloningen voor positieve betrokkenheid;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen.

Kinderen en jongeren:

- religie;
- sociale vaardigheden;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen;
- cognitieve vaardigheden;
- vermogen om hulp te vragen;
- flexibel en veerkrachtig karakter.

Buurt/wijk:

- mogelijkheden voor positieve betrokkenheid;
- beloningen voor positieve betrokkenheid;
- gezonde opvattingen en duidelijke normen.

In Bijlage 3 is een uitgebreide omschrijving van deze factoren opgenomen.

1.2 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van de eerste afname van de CtC-scholierenenquête in Dordrecht gepresenteerd. Hierbij wordt de volgende indeling gehanteerd.

Na deze inleiding volgt hoofdstuk 2, waarin de onderzoeksverantwoording is opgenomen. Bij de onderzoeksverantwoording wordt ingegaan op de onderzoeksopzet, de onderzoeksmethode en de verkregen respons.

In hoofdstuk drie en vier worden de resultaten van de scholierenenquête voor alle clusters beschreven en afgezet tegen het stedelijk gemiddelde. Daarbinnen worden in hoofdstuk 3 de achtergrondkenmerken beschreven en komen in hoofdstuk 4 maatschappelijk ongewenste gedragingen aan bod: gegevens omtrent alcohol- en drugsgebruik, geweld, jeugddelinquentie, schoolverzuim en tienerzwangerschappen.

In hoofdstuk 5 worden de samengestelde risicofactoren en beschermende factoren op wijkniveau beschreven en afgezet tegen het stedelijk gemiddelde. In hoofdstuk 6 worden dezelfde risico- en beschermende factoren afgezet tegen die van de CtC-baseline. In hoofdstuk 7 worden conclusies getrokken en worden aanbevelingen gedaan.

2 Onderzoeksverantwoording

2.1 Onderzoeksopzet

De scholierenenquête is eind 2004 afgenomen op het merendeel van de scholen voor het voortgezet onderwijs in Dordrecht. De volgende scholen verleenden daarbij hun medewerking aan het onderzoek:

- Johan de Witt Gymnasium
- Stedelijk Dalton Lyceum locatie Eulerlaan
- Stedelijk Dalton Lyceum locatie Overkampweg
- Insula College locatie Thuredrecht/Halmaheiraplein
- Insula locatie Prins Maurits
- Insula locatie Prof. Gunningplein
- Wartburg College locatie Marnix
- Wartburg College locatie Vorrinklaan
- Wellantcollege vmbo-Dordrecht
- Wellantcollege vmbo-mavo Stek

Op alle scholen werden onder de leerlingen brieven verspreid met een persoonlijke code, waarmee de jongeren konden inloggen op de internetpagina, waar de vragenlijst in was opgenomen. Alleen die scholieren die woonachtig waren in Dordrecht, is een inlogbrief uitgereikt. Op vrijwel alle scholen werd de vragenlijst op school in het computerlokaal, bijvoorbeeld tijdens een mentoruur, ingevuld. Op een klein aantal scholen is voor een beperkt aantal leerlingen de afname op school zelf niet gerealiseerd. In dit geval hebben de leerlingen de vragenlijst thuis achter de computer ingevuld. De organisatie van dit veldwerk was in handen van de gemeente Dordrecht.

2.2 Steekproef / Respons

In Dordrecht wonen in totaal 8.640 jongeren van 12 tot en met 17 jaar, op de scholen die meededen aan het onderzoek zitten in totaal ongeveer 5.400 jongeren uit Dordrecht. Er zijn op deze scholen ruim 5.800 inlogbrieven verspreid. In totaal hebben 2.695 jongeren de vragenlijst op het internet ingevuld; dat maakt een ruwe response van ongeveer 50%. Van dit aantal bleken er 21 scholieren 18 jaar of ouder te zijn en 14 elf jaar te zijn. Bovendien verzuimden 109 respondenten hun leeftijd in te vullen. Deze jongeren zijn in de analyses buiten beschouwing gelaten. Omdat uit de analyses daarnaast bleek dat de groep 17-jarigen (69 respondenten in de steekproef) sterk ondervertegenwoordigd is in vergelijking met het aantal 17-jarigen in de gemeente Dordrecht, is besloten de analyses in dit rapport te beperken tot de leeftijdsgroep 12 tot en met 16 jaar. Het lage aandeel van de vooral wat 'oudere jongeren' in de steekproef is waarschijnlijk het gevolg van een wat lagere bereidheid tot (serieuze) deelname aan het onderzoek in de wat hogere leeftijdsgroepen, samen met het feit dat het aandeel niet-schoolgaande jeugd onder de wat oudere jongeren hoger is. Dit is ook de ervaring in andere steden waar de CtC-scholierenenquête is gehouden.

Hiernaast bleek dat 121 jongeren niet ingevuld hebben in welke wijk ze wonen en dat 258 jongeren niet wisten in welke wijk ze woonden. Van deze laatste konden 75 jongeren alsnog aan de hand van hun postcode in een wijk worden ingedeeld. De overige jongeren zijn in de analyses eveneens buiten beschouwing gelaten. De uiteindelijke steekproef resulteerde in 2.314 respondenten. De verdeling van de steekproef over de clusters is te vinden in onderstaande tabel⁶.

Tabel 2.1 Verdeling van de respondenten over de stadsdelen

wijk	aantal	percentage
Binnenstad	167	7
CtCwijken	390	17
Oost	1.230	53
West	527	23
totaal	2.314	100

Na analyse bleek dat de aantallen scholieren per cluster in onze steekproef niet overeenkwamen met de werkelijke verdeling van de jongeren over de clusters in de gemeente. Om deze reden zijn de aantallen respondenten in de clusters door middel van weging in lijn gebracht met de werkelijke verdeling in Dordrecht.

Voorts is gekeken of het nodig is om de respons per cluster zodanig te wegen dat deze qua sekse en leeftijd overeenkomt met de populatie in het betreffende gebied. Hieronder volgt voor elk van de clusters een vergelijking vóór weging van de steekproef met de populatie per cluster op de kenmerken leeftijd en sekse.

Tabel 2.2a Verdeling naar leeftijd voor weging (percentages)

wijk (steekproef)	leeftijd					totaal
	12	13	14	15	16	
Stadsgemiddelde	20	25	26	21	7	100
Binnenstad	16	26	23	25	9	100
CtCwijken	20	25	24	22	9	100
Oost	21	25	27	21	7	100
West	19	25	28	20	8	100
stad (populatie)	20	21	20	19	20	100

Tabel 2.2b Verdeling naar sekse voor weging (percentages)

wijk (steekproef)	geslacht		totaal
	jongen	meisje	
Stadsgemiddelde	47	53	100
Binnenstad	47	53	100
CtCwijken	44	56	100
Oost	47	53	100
West	49	51	100
stad (populatie)	51	49	100

Noot 6 Het aantal van uiteindelijk 2.314 respondenten maakte het niet mogelijk om voor *alle* 11 wijken van Dordrecht een representatief beeld te schetsen. Ter illustratie zijn de scores per aparte wijk opgenomen in de Bijlage 2. Deze scores dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Tabel 2.2a geeft de steekproefverdeling van leeftijd in de clusters en van de totale bevolking van Dordrecht. Na statistische analyse bleek dat de leeftijdsverdeling in de steekproef voor alle clusters significant afwijkt van de werkelijke leeftijdsverdeling van de jongeren in Dordrecht. Uit tabel 2.2a blijkt dat dit verschil vooral veroorzaakt wordt door het kleine aantal 16-jarigen in de steekproef. In tabel 2.2b wordt de steekproefverdeling naar sekse in de clusters en de werkelijke populatieverdeling voor Dordrecht weergegeven. Alleen binnen het cluster Oost werd een significant verschil gevonden.

De gevonden afwijkingen in leeftijd en sekse zijn gecorrigeerd door middel van wegingen. Voor alle clusters is er gewogen voor leeftijd; voor het cluster Oost is er ook gewogen op sekse.

Na weging is er een steekproef overgebleven die representatief is voor de in Dordrecht woonachtige jongeren van 12 tot en met 16 jaar. Hierbij dient wel te worden aangetekend dat deze representativiteit enigszins wordt beperkt door het feit dat het hier gaat om een *scholierenenquête*. Dit betekent dat niet-schoolgaande jongeren niet aanwezig zijn in de steekproef. Dit wordt gedeeltelijk gecorrigeerd door de weging die is gedaan naar leeftijd en geslacht. Hiernaast is de gemeente voor dit onderzoek afhankelijk geweest van de medewerking van de verschillende scholen binnen Dordrecht; het niet willen meewerken van een aantal scholen aan het houden van de scholierenenquête heeft dan ook geleid tot een lichte beperking van de representativiteit. De onderzoekers menen hierbij echter dat deze kanttekeningen niet in doorslaggevende mate afdoen aan de representativiteit van het onderzoek.

2.3 Presentatie van de resultaten

In dit rapport worden de resultaten op de volgende manieren gepresenteerd:

Hoofdstuk 3 en 4: achtergrondgegevens en probleemgedragingen

In deze hoofdstukken worden de scores met betrekking tot de achtergrondgegevens en de probleemgedragingen weergegeven in percentages. Voor interpretatie van de resultaten binnen een bepaald cluster kan elk van de gepresenteerde percentages in de grafiek direct worden vergeleken met het stedelijke percentage en met dat van de zogenaamde 'CtC-baseline'. Dit laatste is het gemiddelde van alle steden in Nederland waar een scholierenonderzoek in het kader van CtC heeft plaatsgevonden⁷. Voor de vergelijking met Dordrecht zijn de gemiddelden binnen de CtC-baseline berekend voor de groep van 12 tot en met 16 jaar.

Hoofdstuk 5 en 6: risicofactoren en beschermende factoren

De scores op de verschillende risico- en beschermende factoren variëren van 0 tot 100. Hoe hoger de score, hoe sterker de factor in een bepaalde wijk aanwezig is. Gaat het om een risicofactor dan moet een hoge score negatief worden geïnterpreteerd. Gaat het daarentegen om een beschermende factor dan is een hoge score gunstig.

Noot 7 Op dit moment wordt de CtC-baseline van 12 t/m 16 jaar gevormd door de resultaten van de steden Leeuwarden (N= 2.479), Almere (N= 1.831), Maassluis (N= 1.156) en het stadsdeel Amsterdam Noord (N= 2.334).

De interpretatie van deze zogenaamde 'ruwe scores' (van 0 tot 100) is echter vaak problematisch. In de eerste plaats komt dit omdat men minder makkelijk kan vergelijken met de scores van andere gebieden. Deze ruwe scores krijgen daarbij pas betekenis als zij worden vergeleken met de scores van andere gebieden op deze factoren. Om deze reden is ervoor gekozen om in dit rapport de scores op de risico- en beschermende factoren te presenteren in zogeheten z-scores.

Een z-score, is een gestandaardiseerde statistische meeteenheid die het mogelijk maakt om de resultaten van verschillende risico- en beschermende factoren te vergelijken, zelfs wanneer de oorspronkelijke 'schalen' (lees: factoren) onderling afwijkende eigenschappen hebben (zoals een afwijkende minimum of maximum schaalwaarde of een afwijkend aantal schaalpunten).

Dit houdt in dat de gemiddelde score op een bepaalde factor– of dat nu ligt op 65 of op 23 - wordt omgerekend naar de waarde 0. In hoofdstuk 5 is deze 'nullijn' het stedelijk gemiddelde. De scores van de afzonderlijke clusters worden vervolgens op dezelfde manier berekend en vergeleken met deze nullijn. Het berekenen van Z-scores houdt ook in dat de gerapporteerde afwijkingen in vrijwel alle gevallen een waarde hebben tussen de -2,0 en de + 2,0. Deze wijze van rapporteren is conform de wensen van de landelijke projectgroep CtC en is overeenkomstig met de wijze waarop in de VS naar de gegevens uit jongerenonderzoeken CtC wordt gekeken. In de VS worden z-scores met afwijkingen van tenminste + 0,25 of - 0,25 als 'opmerkelijk of betekenisvol' beschouwd.

De resultaten over de risico- en beschermende factoren worden per domein gepresenteerd. Dit zijn respectievelijk gezin, school, kinderen en jongeren en wijk. Zoals hierboven al vermeld wordt de nullijn in de grafieken in hoofdstuk 5 gevormd door het stedelijk gemiddelde van alle stadsdelen tezamen; in hoofdstuk 6 wordt deze gevormd door de CtC-baseline; het gemiddelde van de steden waar de CtC-scholierenenquête al eerder is afgenomen.

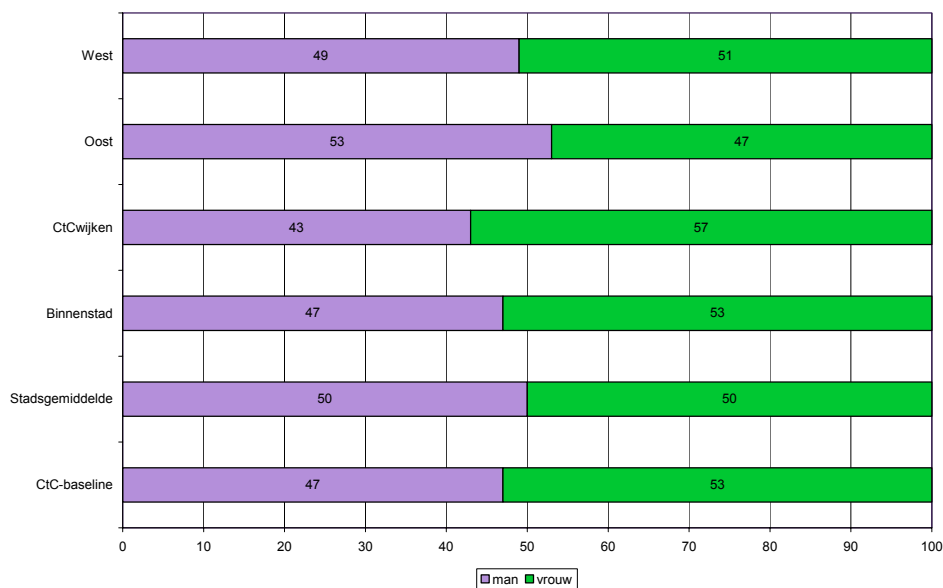
3 Achtergrondkenmerken

In dit hoofdstuk worden de achtergrondkenmerken van de onderzoekspopulaties in alle clusters beschreven en vergeleken met Dordrecht als geheel. In de onderstaande tabellen en grafieken worden respectievelijk de resultaten voor leeftijd, geslacht, schooltype, etniciteit, gezinssituatie taalachtergrond, opleidingsniveau en werksituatie ouders gepresenteerd op basis van de *gewogen* gegevens⁸.

Tabel 3.1 Leeftijd (percentages)

wijk	leeftijd					totaal
	12	13	14	15	16	
CtC-baseline	16	24	24	21	14	100
Stadsgemiddelde	20	21	20	19	20	100
Binnenstad	20	21	21	18	19	100
CtCwijken	19	20	21	20	20	100
Oost	20	21	20	19	20	100
West	20	21	20	18	20	100

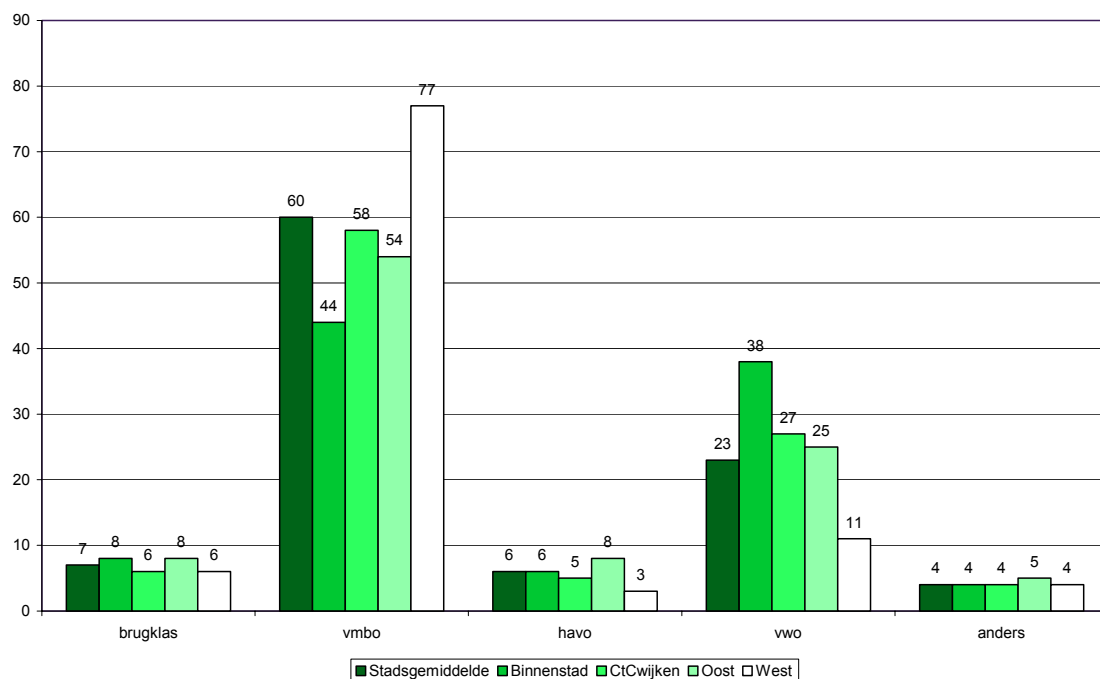
Grafiek 3.1 Geslacht (percentages)

Uit tabel 3.1 en grafiek 3.1 komt naar voren dat in het cluster CtCwijken relatief weinig jongens wonen en in cluster Oost relatief weinig meisjes.

Noot 8 De percentages m.b.t. sekse en leeftijd in dit hoofdstuk wijken af van hoofdstuk 2, waar *ongewogen* gegevens zijn gepresenteerd.

Grafiek 3.2 Schooltype (percentages)⁹

Uit grafiek 3.2 blijkt dat in vergelijking met het stadsgemiddelde in cluster West een relatief groot deel van de scholieren op het VMBO zit; in het cluster Binnenstad juist relatief weinig. Voor de VWO-leerlingen werd een omgekeerd patroon gevonden; in het cluster Binnenstad zitten relatief veel jongeren op een school van deze soort school en in West weinig. Voor de overige schooltypen wijkt de verdeling binnen de clusters nauwelijks af van Dordrecht als geheel.

Tabel 3.2 Etniciteit (percentages)

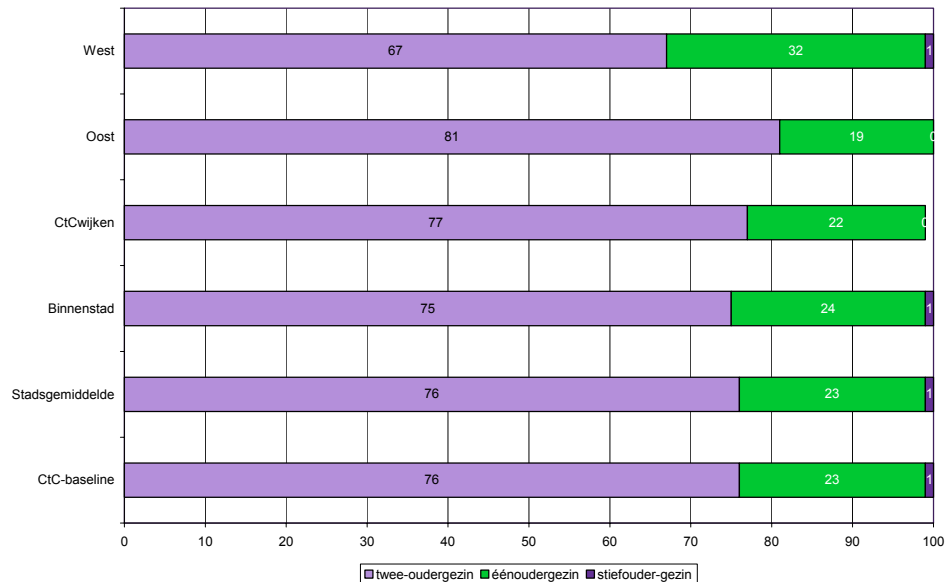
wijk	etniciteit							totaal
	Nederlands	Surinaams	Antilliaans	Turks	Marokkaans	Indonesisch	overig	
CtC-baseline	67	7	2	5	5	2	11	100
Stadsgemiddelde	71	3	4	8	3	3	9	100
Binnenstad	68	1	2	11	4	3	11	100
CtCwijken	65	2	3	17	4	1	7	100
Oost	82	3	3	2	0	3	8	100
West	51	5	8	14	7	3	12	100

In Dordrecht in het algemeen en in cluster Oost in het bijzonder wonen in vergelijking met de andere clusters en de CtC-baseline de meeste jongeren met een Nederlandse achtergrond. In West is dit aantal in vergelijking met de overige clusters het kleinst. In dit laatste cluster wonen relatief veel Surinamers, Antillianen, Turken en Marokkanen. In het cluster CtCwijken wonen opvallend veel jongeren van Turkse afkomst.

Noot 9 In deze grafiek ontbreekt de vergelijking met de CtC-baseline, omdat er in elke stad andere soorten scholen hebben meegedaan met het onderzoek. Een vergelijking in een grafiek voegt dan geen informatie toe.

In het onderzoek is tevens gevraagd naar de gezinssituatie van de jongeren. In onderstaande grafiek worden de resultaten gepresenteerd. Hierbij wordt, analoog aan de wijze waarop het CBS deze gegevens presenteert, onderscheid gemaakt tussen gezinnen waarbij zowel de natuurlijke moeder als de natuurlijke vader deel uitmaken van het gezin, gezinnen waarbij één natuurlijke ouder afwezig is en gezinnen waarbij beide natuurlijke ouders geen deel uitmaken van het gezin.

Grafiek 3.3 Gezinssituatie (percentages)

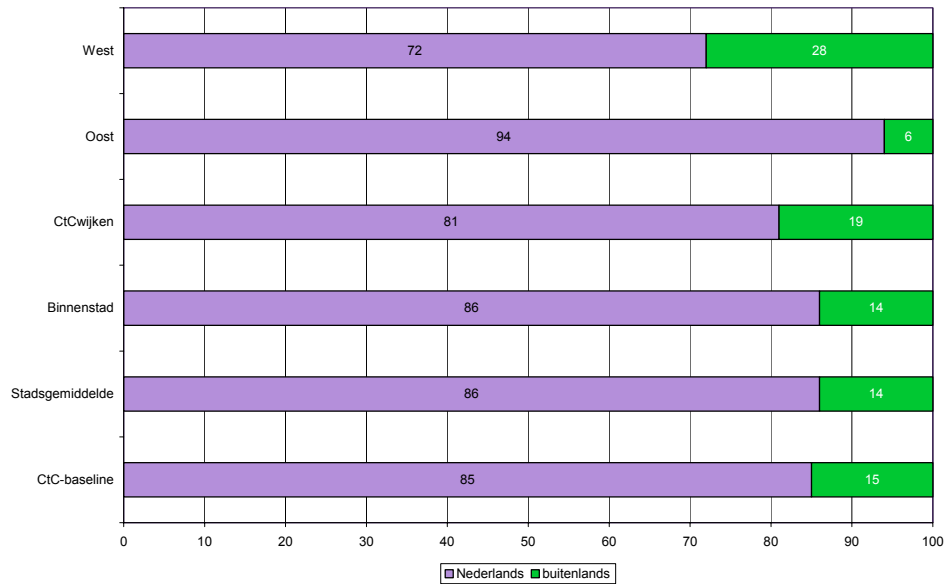

Uit grafiek 3.3 blijkt dat de gezinssituatie in Dordrecht vergelijkbaar is met de gezinssituatie in de rest van Nederland. Wel zijn er in West iets meer éénoudergezinnen.

In het onderzoek is ook gevraagd naar de taal die de jongeren thuis en met hun beste vrienden spreken. Deze gegevens zijn op de volgende wijze geabstraheerd naar de indicator taalachtergrond: wanneer zowel thuis als met vrienden Nederlands wordt gesproken, wordt de taalachtergrond van de jongere als Nederlands gekenmerkt. Wanneer in beide situaties buitenlands wordt gesproken wordt de taalachtergrond van de jongere als buitenlands gekenmerkt. Wanneer met ouders Nederlands wordt gesproken en met vrienden buitenlands, wordt de taalachtergrond als Nederlands gekenmerkt. Immers, dit impliceert dat vanaf een jonge leeftijd regelmatig Nederlands is gesproken. Volgens dezelfde redenering zijn jongeren die met hun ouders buitenlands spreken en met vrienden Nederlands, juist weer ingedeeld bij een buitenlandse taalachtergrond. Aangenomen kan dan namelijk worden dat de jongere pas op latere leeftijd met Nederlands is begonnen.

In de onderstaande grafiek worden de resultaten voor taalachtergrond gepresenteerd.

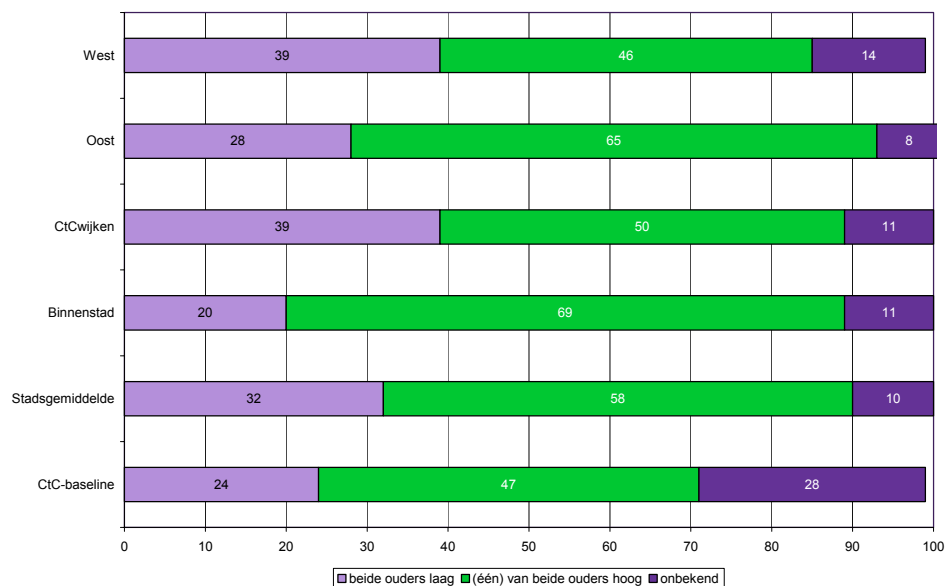
Grafiek 3.4 Taalachtergrond (percentages)

Uit grafiek 3.4 blijkt dat de taalachtergrond van de jongeren in Dordrecht overeenkomstig is met de taalachtergrond van de jongeren op landelijk niveau. Wanneer naar de taalachtergrond in de clusters afzonderlijk wordt gekeken, blijkt dat er in West relatief veel jongeren wonen die een buitenlandse taalachtergrond hebben en in Oost relatief veel jongeren met een Nederlandse taalachtergrond.

In de volgende tabel wordt het opleidingsniveau van de ouders van de respondenten gegeven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een hoog en een laag niveau. Een ouder wordt ingedeeld op hoog niveau als hij/zij voor het laatst op één van de volgende schooltypes heeft gezeten: middelbaar beroepsonderwijs / hoger beroepsonderwijs / universiteit. Een ouder wordt ingedeeld op laag niveau als hij/zij voor het laatst op één van de volgende schooltypes heeft gezeten: lagere school / lager beroepsonderwijs / middelbare school.

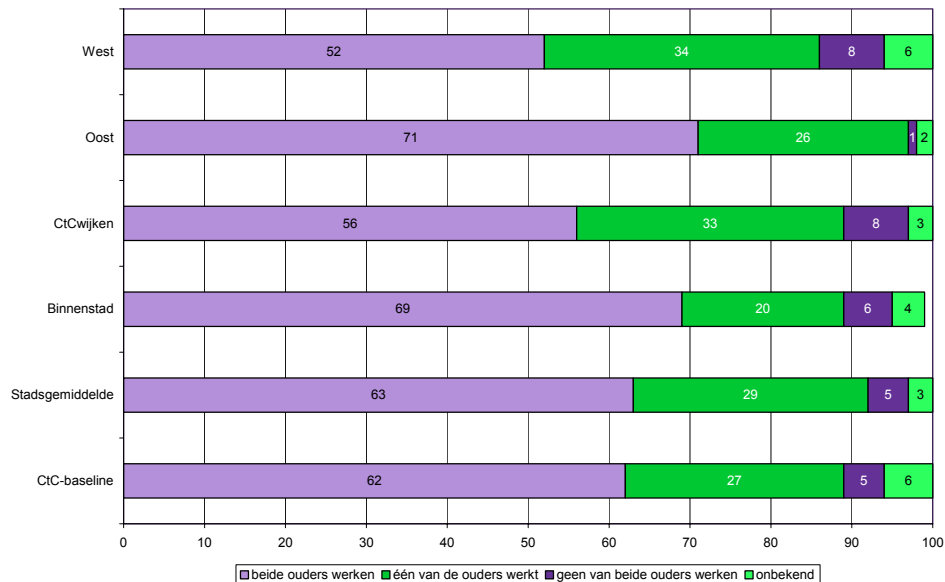
Grafiek 3.5 Opleidingsniveau ouders (percentages)

In de clusters West en CtCwijken wonen relatief veel jongeren waarvan de ouders laag opgeleid zijn, net als in Dordrecht over het algemeen, vergeleken met de CtC baseline.

In de onderstaande grafiek wordt de arbeidssituatie van de ouders van de jongeren weergegeven. Een ouder wordt in de grafiek meegenomen als werkend als deze een baan heeft, ongeacht het aantal uren per week.

Grafiek 3.6 Arbeidssituatie ouders (percentages)

De arbeidssituatie van de ouders in Dordrecht bleek nauwelijks af te wijken van de arbeidssituatie van de ouders in de rest van Nederland. Op clusterniveau bleken er wel enkele verschillen te bestaan. Zo komt de situatie dat beide ouders werken in West en CtCwijken relatief weinig voor. Tevens zijn in deze clusters de percentages voor 'geen van beide ouders werken' hoger dan gemiddeld.

Samenvattend kan worden gesteld dat de clusters West en CtCwijken het meest verschillen ten opzichte van de resultaten die behaald zijn op zowel stedelijk niveau als op het niveau van de CtC-baseline. Dordrecht als geheel verschilt niet noemenswaardig van de CtC baseline op achtergrondkenmerken. Wel wonen er in deze stad wat meer jongeren waarvan de ouders laag zijn opgeleid en wat meer jongeren met een Nederlandse achtergrond dan de CtC-baseline. De verschillen tussen de wijken komen voornamelijk naar voren in de volgende achtergrondkenmerken:

- **Etniciteit:** In West wonen meer allochtonen dan in de overige clusters.
- **Gezinssituatie:** In West komen de meeste éénoudergezinnen voor.
- **Taalachtergrond:** Het percentage respondenten met een buitenlandse taalachtergrond is het hoogst in West.
- **Opleidingsniveau ouders:** In West en in CtCwijken wonen de meeste jongeren waarvan de ouders laagopgeleid zijn.
- **Arbeidssituatie ouders:** De situatie dat beide ouders niet werken komt het vaakst voor in West en in CtCwijken.

4 Probleemgedrag

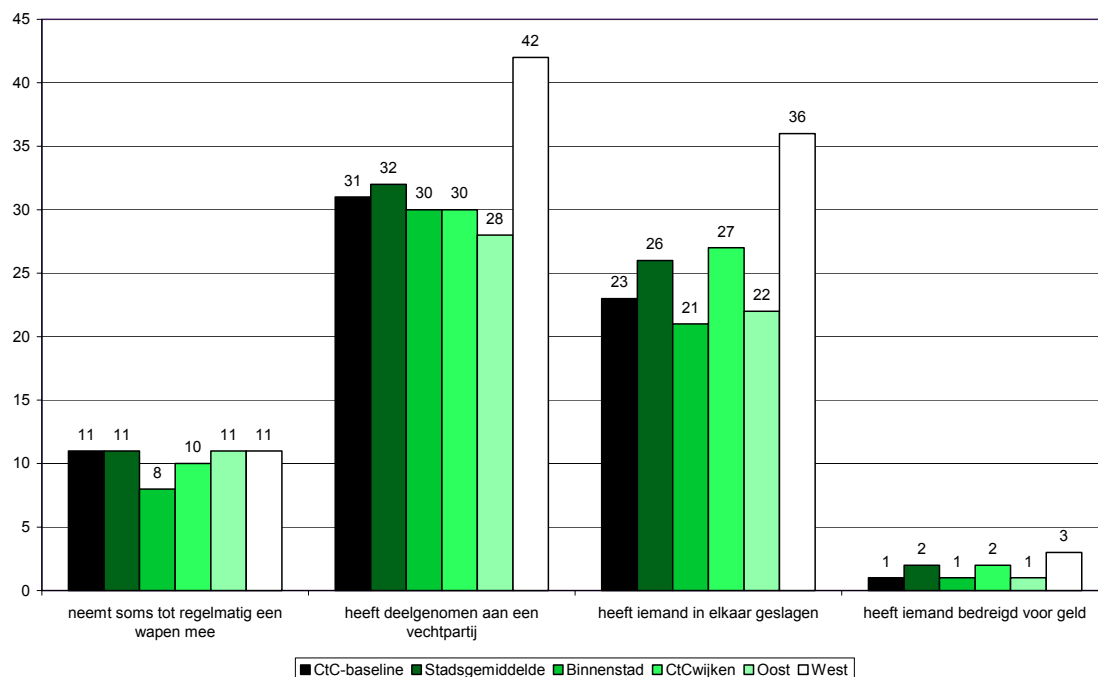
4.1 Inleiding

In deze en volgende paragrafen worden de volgende probleemgedragingen onder jongeren in de geselecteerde wijken vergeleken met Dordrecht totaal: geweld en jeugddelinquentie, problematisch alcohol en drugsgebruik, schoolverzuim en tienerzwangerschappen.

4.2 Geweld en jeugddelinquentie

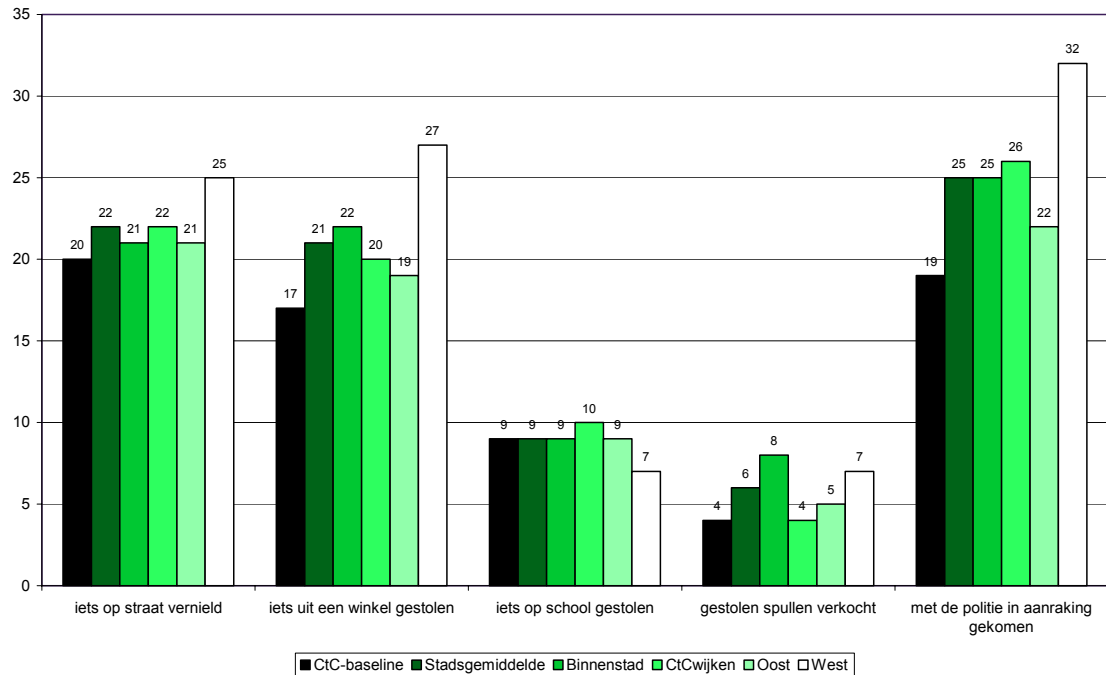
Voor verschillende probleemgedragingen is nagegaan in hoeverre jongeren zich hieraan schuldig maken dan wel in hoeverre dit hen is overkomen. Deze paragraaf richt zich allereerst op geweld en jeugddelinquentie.

Grafiek 4.1 Geweld (percentages)

In West wonen in vergelijking met het stedelijk gemiddelde en dat van de CtC-baseline behoorlijk veel jongeren die aangeven de afgelopen 12 maanden te hebben deelgenomen aan een vechtpartij. Niet verrassend is dan ook dat in dit cluster een hoog percentage respondenten aangeeft iemand de afgelopen 12 maanden in elkaar geslagen te hebben. Omdat het in beide gevallen om percentages gaat die aanzienlijk hoger zijn dan de percentages die gevonden werden in de andere clusters, komen de stedelijke gemiddelden voor 'deelgenomen hebben aan een vechtpartij' en 'iemand geslagen hebben' hoger te liggen dan de dat van de CtC-baseline. Wat betreft het bedreigen van iemand anders voor geld scoort het cluster West ook hoger dan de overige clusters. Dit verschil is echter niet zo groot als bij de eerder genoemde gewelddadige gedragingen.

Grafiek 4.2 Jeugddelinquentie (percentages)

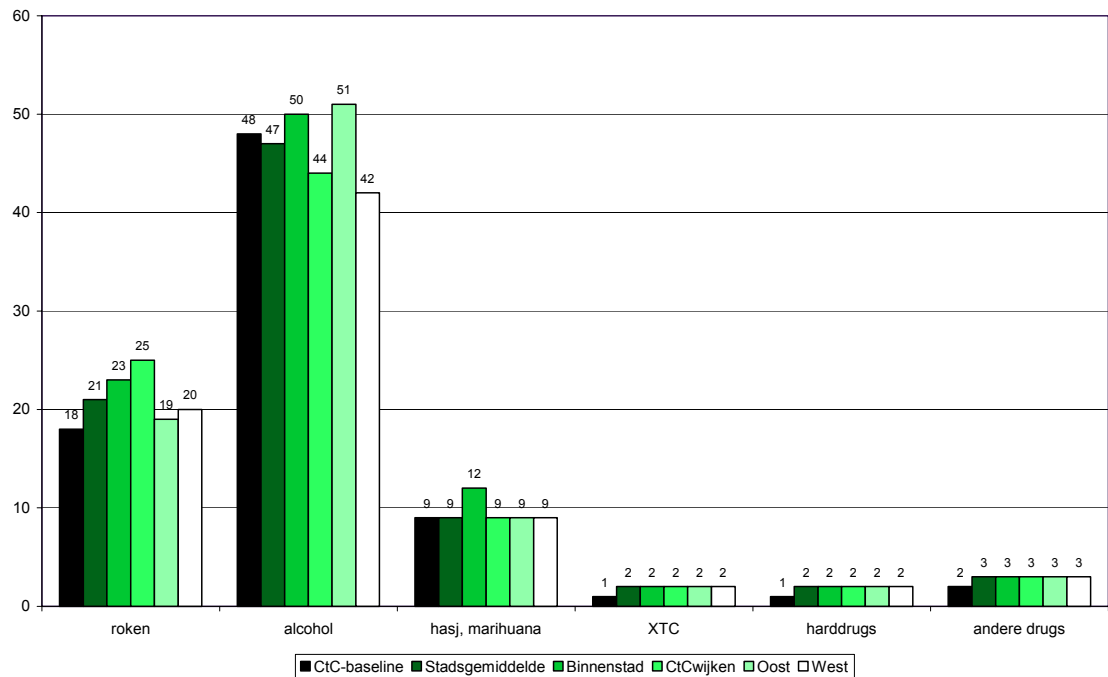

De probleemgedragingen die onder de noemer 'delinquentie' vallen worden relatief veel in het cluster West gerapporteerd. Vooral het aantal respondenten dat de afgelopen 12 maanden met de politie in aanraking is geweest is, is hoog in dit cluster. Overigens scoren de overige clusters in Dordrecht wat dit punt betreft ook hoger dan de CtC-baseline. Ditzelfde geldt voor de probleemgedragingen 'iets op straat vernielen' en 'iets uit een winkel stelen'. Ook het stedelijk gemiddelde van 'verkopen van gestolen spullen' ligt hoger dan de CtC-baseline. Dit kan echter niet alleen worden toegeschreven aan de relatief hoge score die behaald is in het cluster West: Ook de relatief hoge score in het cluster Binnenstad is hiervoor verantwoordelijk; de CtCwijken scoren hier het laagst.

4.3 Problematisch roken, alcohol- en drugsgebruik

In de onderstaande grafieken wordt weergegeven of de jongeren in de afgelopen maand hebben gerookt en/of alcohol en drugs hebben gebruikt, met welke frequentie en in welke mate.

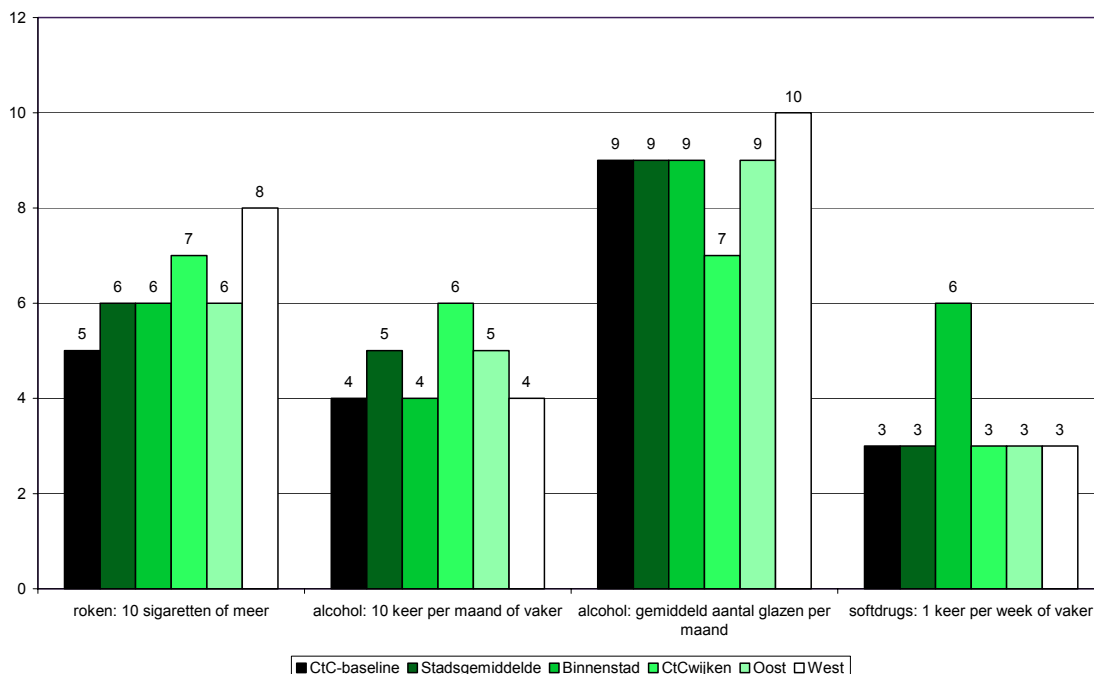
Grafiek 4.3 Jongeren die de afgelopen maand gerookt hebben, alcohol of drugs gebruikt hebben (percentages)

Uit grafiek 4.3 blijkt dat er door de jongeren in Dordrecht iets meer gerookt wordt dan in de rest van Nederland. Vooral de jongeren in het cluster CtCwijken zeggen regelmatig een sigaret op te steken. Het alcoholgebruik is in Dordrecht juist iets lager vergeleken met de rest van Nederland. Wat betreft het gebruik van de overige middelen werden geen grote verschillen gevonden. In het cluster Binnenstad wordt iets meer softdrugs gebruikt.

In grafiek 4.4 wordt het percentage veelvuldig rokers en veelvuldig gebruikers van alcohol en drugs gepresenteerd.

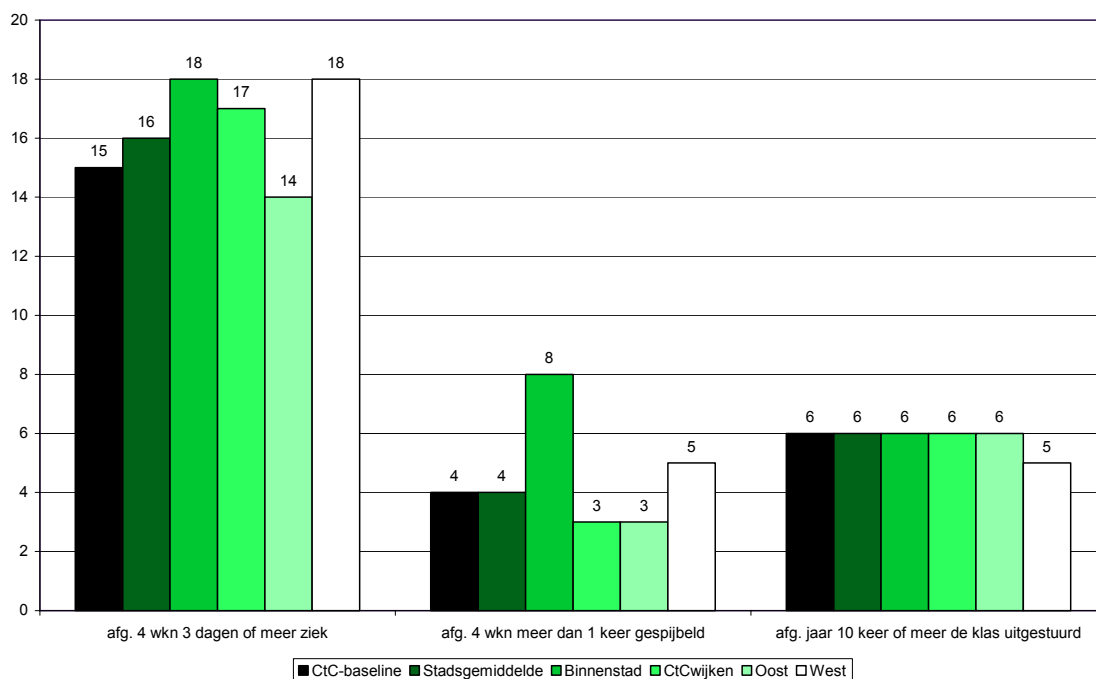
Grafiek 4.4 Veelvuldig roken, alcohol- en drugsgebruik (percentages, resp. gemiddeld aantal glazen)

Het aantal jongeren dat aangeeft tien of meer sigaretten per dag te roken is het hoogst in West en in de CtCwijken. In de CtCwijken ligt het percentage jongeren dat tien keer per maand of vaker alcohol drinkt iets hoger dan het gemiddelde. Deze verschillen zijn echter verwaarloosbaar klein. Dit geldt niet voor het één keer per week of vaker gebruiken van softdrugs. In het cluster Binnenstad is het aantal jongeren dat dit doet het dubbele van zowel het stedelijke als van de CtC-baseline.

4.4 Schoolverzuim

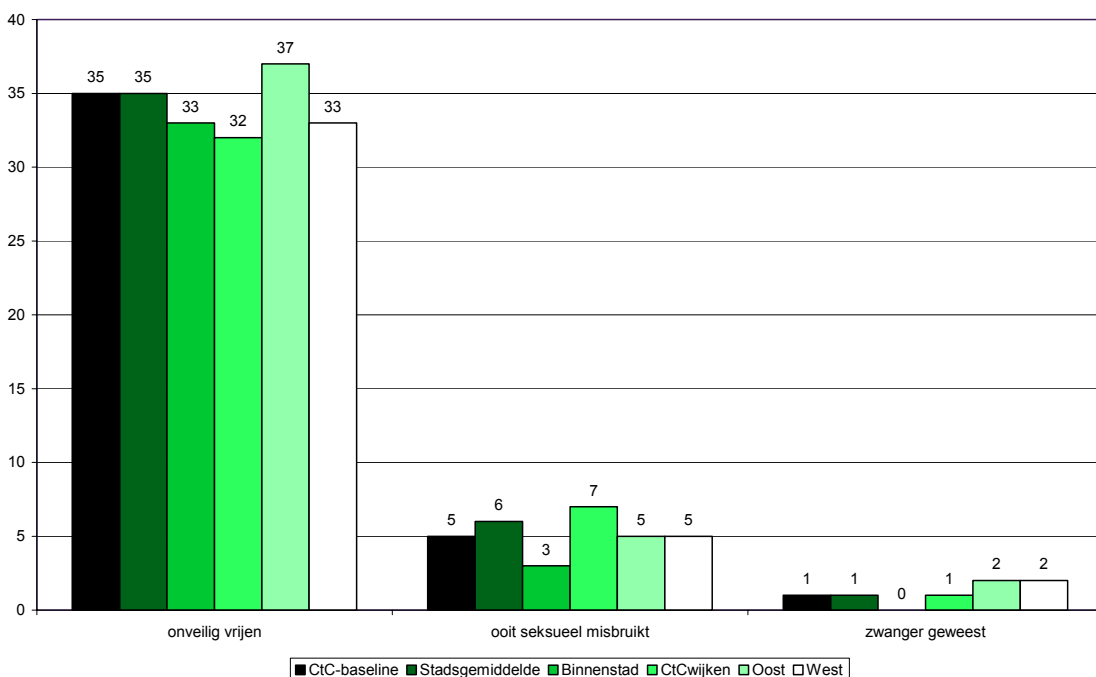
Grafiek 4.5 Schoolverzuim (percentages)

In West en in Binnenstad komt het relatief vaak voor dat jongeren de afgelopen vier weken drie of meer dagen van school verzuimd hebben wegens ziekte. De meeste spijbelaars bevinden zich in de Binnenstad. Dordrecht als geheel wijkt niet sterk af van de CtC-baseline.

4.5 Tienerzwangerschappen

Grafiek 4.6 Tienerzwangerschappen (percentages)

Het percentage jongeren dat aangeeft wel eens onveilig gevreeën te hebben of dit in ieder geval niet uitsluit ligt in Dordrecht gelijk met de CtC-baseline. Ook het aantal meisjes dat aangeeft wel eens zwanger geweest te zijn ligt gelijk met de baseline. Het aantal jongeren dat heeft aangegeven ooit eens seksueel misbruikt te zijn verschilt tussen de wijken enigszins: in de Binnenstad ligt dit het laagst en in de CtCwijken het hoogst.

4.5 Samenvatting

- Dordrecht scoort voor wat betreft de probleemgedragingen niet veel anders dan de CtC-baseline. De uitzonderingen worden gevormd door de wat hogere scores op 'deel hebben genomen aan een vechtpartij', 'iemand in elkaar geslagen hebben', 'gestolen spullen hebben verkocht' en de flink hogere scores van Dordrecht op 'met de politie in aanraking geweest zijn' en 'iets uit een winkel hebben gestolen'. Ook wordt er in Dordrecht wat meer gerookt, maar weer minder gedronken.
- Gewelddadig gedrag en jeugddelinquentie komen het vaakst voor in West. Vooral het aantal jongeren dat de afgelopen twaalf maanden heeft deelgenomen aan een vechtpartij, iemand in elkaar heeft geslagen of ooit met de politie in aanraking is gekomen is in dit cluster hoog.
- In CtCwijken wonen de meeste rokende jongeren.
- Het gebruik van softdrugs ligt het hoogst in de Binnenstad.
- Ook spijbelen komt het vaakst voor in de Binnenstad.

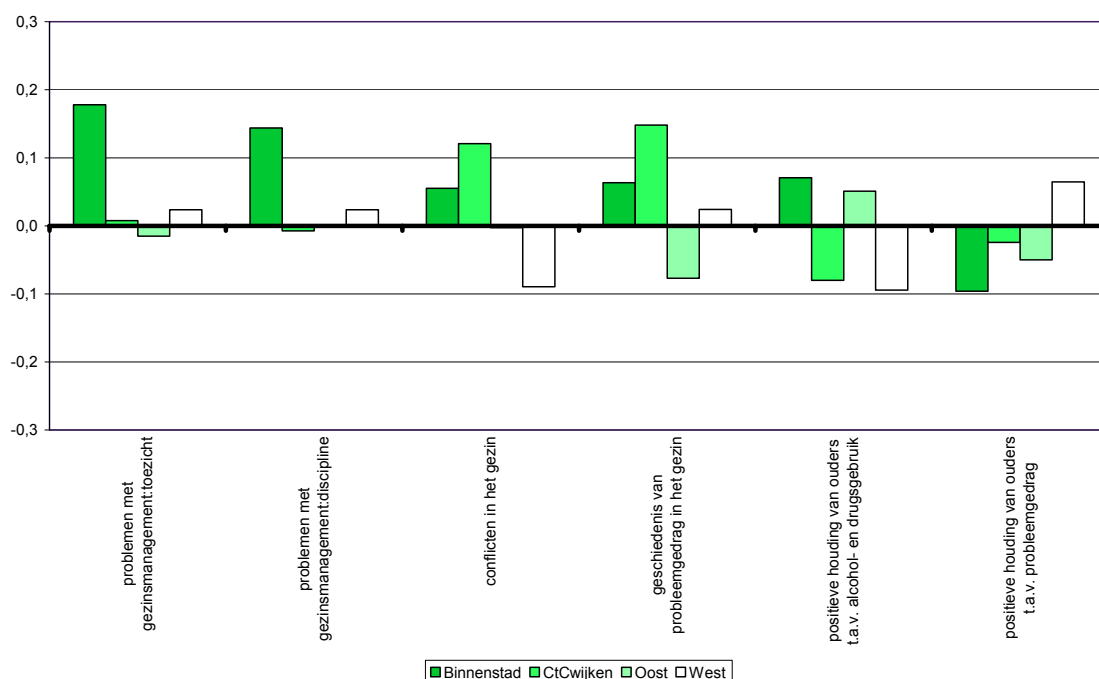
5 Risico- en beschermende factoren: stadsgemiddelde

5.1 Inleiding

In de paragrafen 5.2 en 5.3 worden de scores op de verschillende risico- en beschermende factoren weergegeven voor de clusters in Dordrecht. Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven geldt hier dat hoe hoger de score is, hoe sterker de factor in de desbetreffende wijk aanwezig is. Gaat het om een risicofactor dan moet een hoge positieve score negatief worden geïnterpreteerd. Gaat het daarentegen om een beschermende factor dan is een hoge positieve score gunstig. De afwijking ten opzichte van het stedelijke gemiddelde wordt in dit hoofdstuk gepresenteerd als z-scores¹⁰.

5.2 Risicofactoren

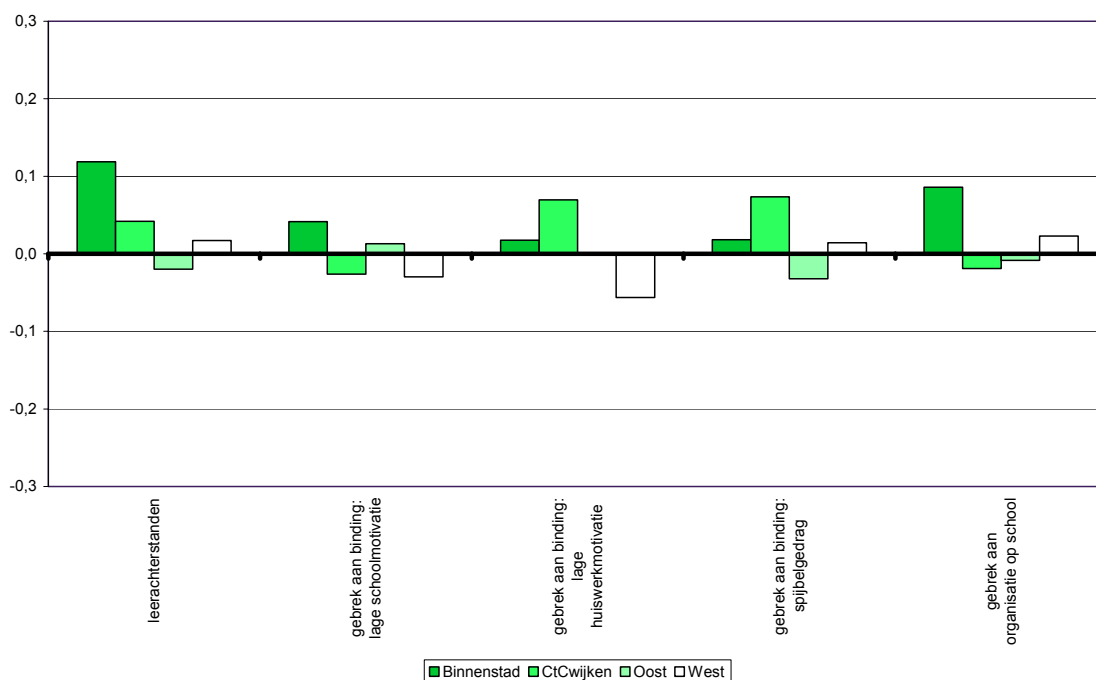
Grafiek 5.1 Gezin: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Dordrecht)

De scores op de risicofactoren binnen het domein 'gezin' wijken niet sterk af van het stedelijke gemiddelde. De scores voor de wijken vallen namelijk bijna allemaal wel grotendeels boven of onder de nullijn, maar de afwijkingen blijven alle onder de grens van 0.25 en zijn dus niet noemenswaardig.

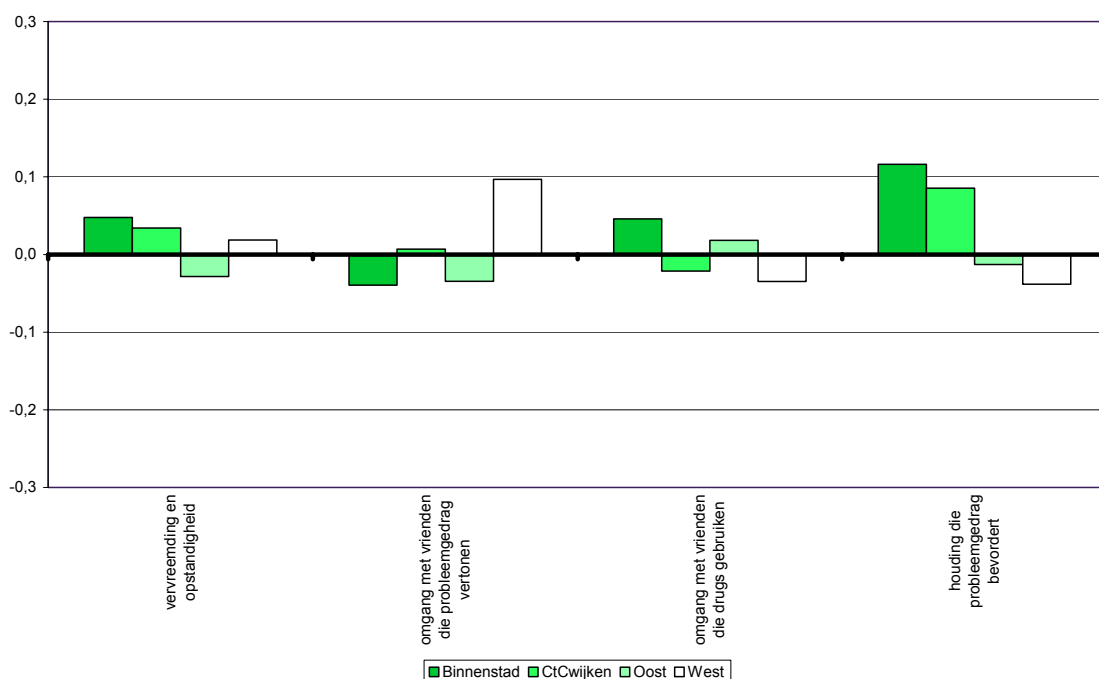
Noot 10 Voor de volledigheid zijn de ruwe scores van zowel de risico- als de beschermende factoren weergegeven in Bijlage 1.

Grafiek 5.2 School: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Dordrecht)

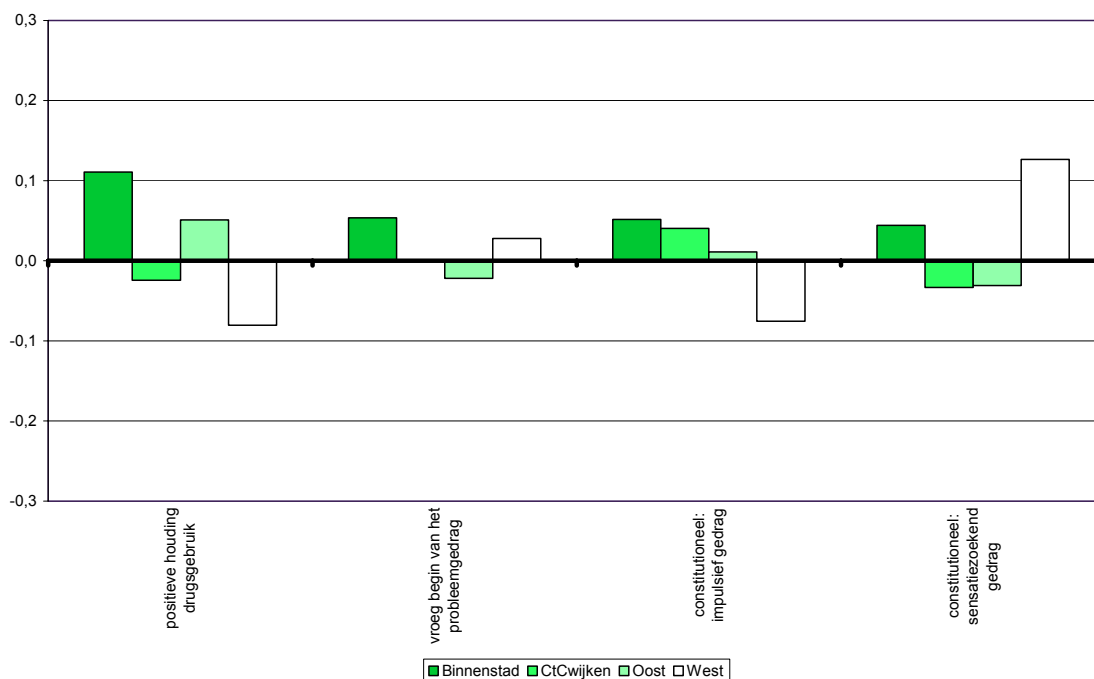

Ook de verschillen tussen de scores die in de vier clusters behaald zijn op het domein 'school' zijn verwaarloosbaar klein in vergelijking met het stedelijke gemiddelde. Op stedelijk niveau zijn dus geen wijken aan te wijzen waarin aan school gerelateerde problemen een risico vormen.

Grafiek 5.3a Kinderen en jongeren: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Dordrecht)

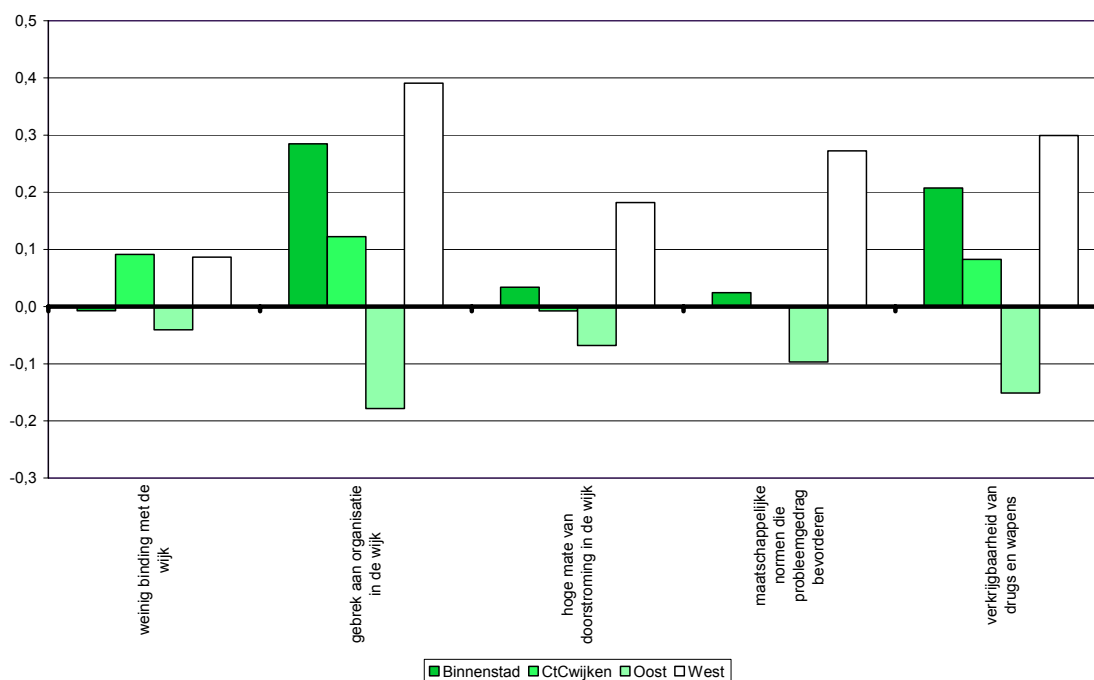

Grafiek 5.3b Kinderen en jongeren: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Dordrecht)

Ditzelfde geldt voor de risicofactoren die gerelateerd zijn aan het domein 'kinderen en jongeren'. Ook hier zijn geen opmerkelijke afwijkingen tussen de wijken aan te wijzen.

Grafiek 5.4 Wijk: risicofactoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Dordrecht)

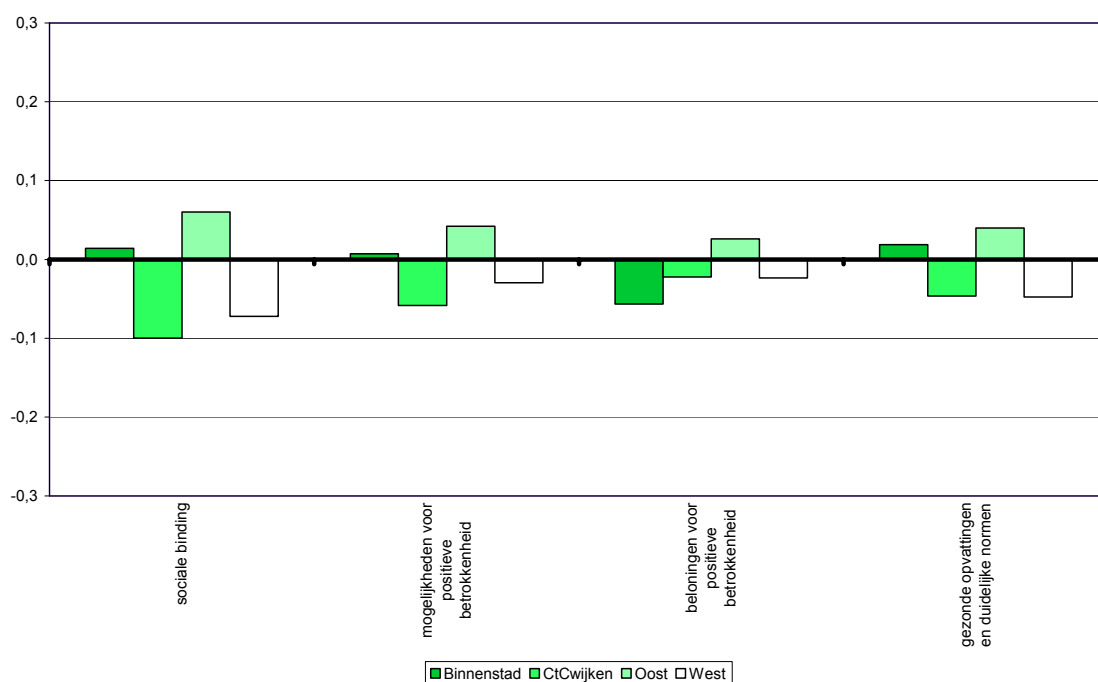

Binnen het domein 'wijk' worden wel opmerkelijke verschillen gevonden. Zo blijken de jongeren in de clusters Binnenstad en West sprake te zijn van een hogere score op de factor gebrek aan organisatie in de wijk. Dit betekent dat de jongeren in deze wijken vinden dat er veel rommel en graffiti op straat aanwezig is en zij sterker dan gemiddeld vinden dat misdaad en drugshandel in hun buurt voorkomen. Voorts scoort het cluster West hoog op de factor 'maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen'. Dit betekent dat kinderen en jongeren niet worden aangesproken in de buurt als zij normovertredend gedrag ten toon spreiden. Hiernaast vinden de jongeren dat wapens en drugs in West relatief makkelijker te verkrijgen zijn dan in de rest van de wijken.

5.3 Beschermende factoren

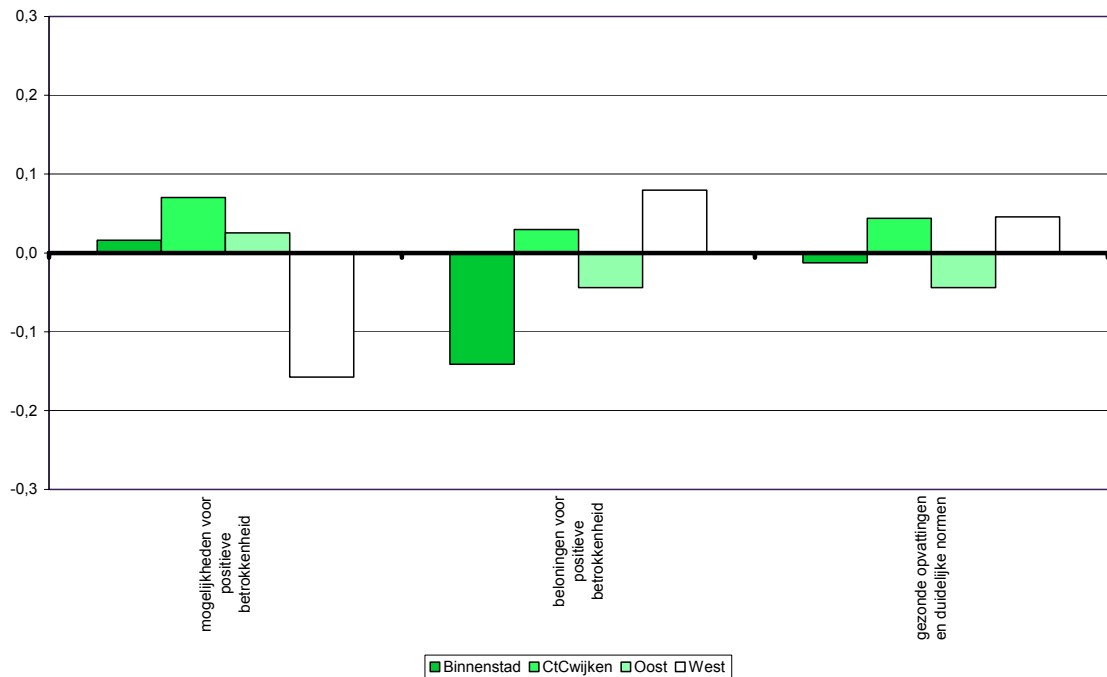
In deze paragraaf worden de scores van de clusters op de beschermende factoren vergeleken met het stedelijke gemiddelde van Dordrecht. Hoe hoger de score, hoe sterker de factor in de wijken aanwezig is. Het gaat hier om een beschermende factor en dan is een hoge positieve score gunstig en een negatieve score ongunstig.

Grafiek 5.5 Gezin: beschermende factoren (Z-score tov gemiddelde Dordrecht)

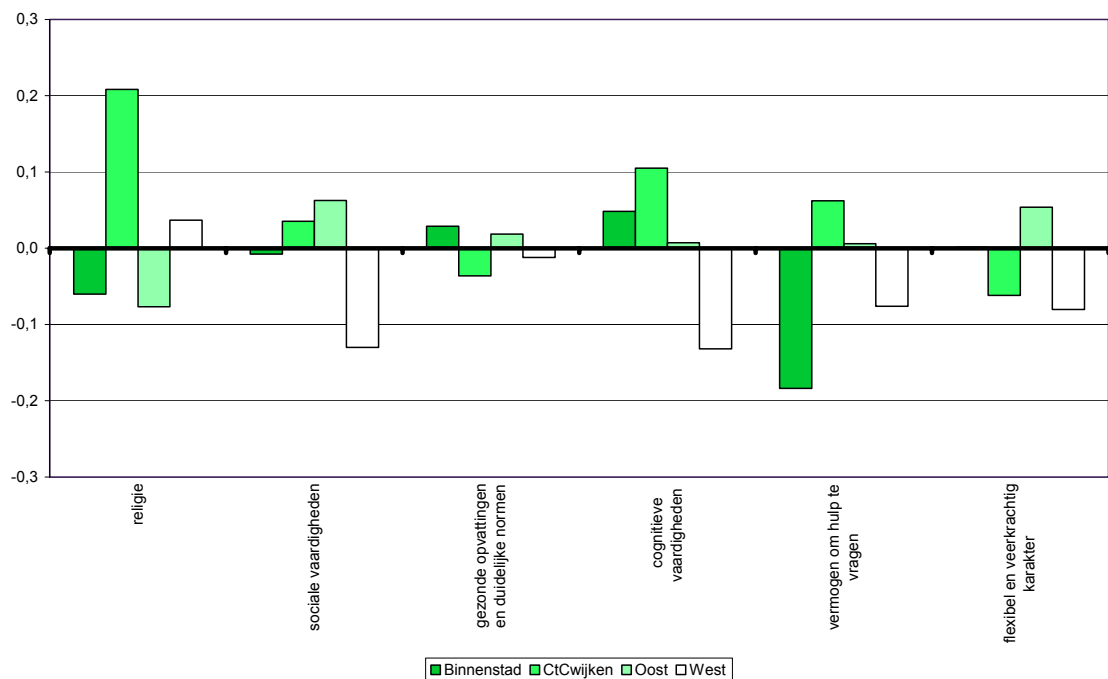
Binnen het domein 'gezin' worden geen noemenswaardige verschillen tussen de wijken in Dordrecht gevonden. De clusters CtCwijken en West scoren wel op alle factoren onder het gemiddelde.

Grafiek 5.6 School: beschermende factoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Dordrecht)

Ook binnen het domein 'school' zijn de verschillen niet noemenswaardig.

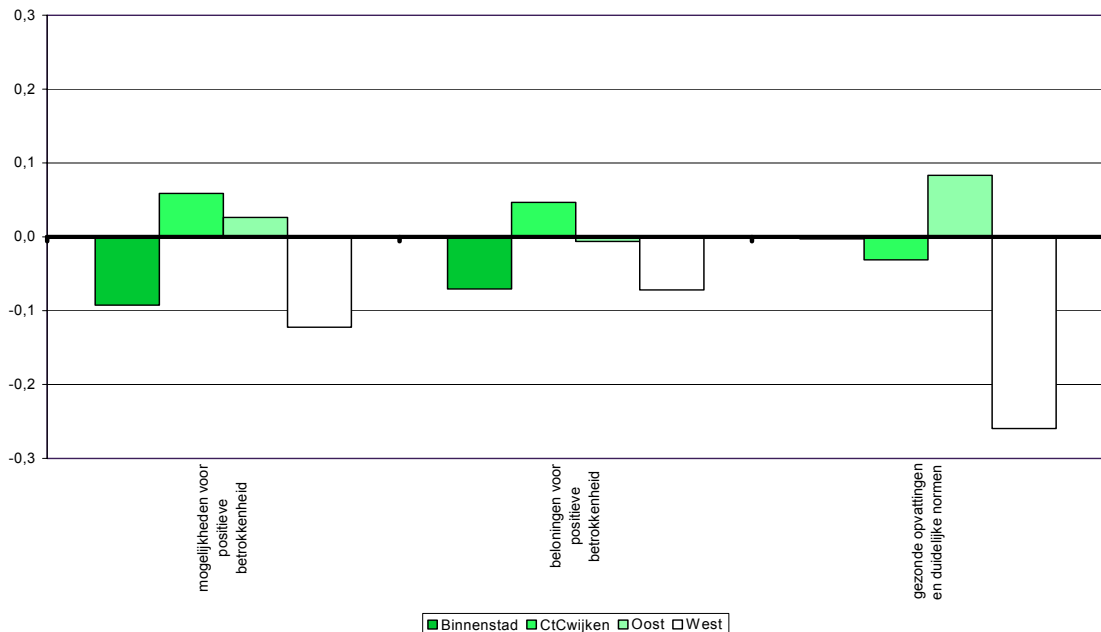
Grafiek 5.7 Kinderen en jongeren: beschermende factoren (Z-score tov gemiddelde Dordrecht)

Voor de zes beschermende factoren binnen het domein 'kinderen en jongeren' worden wederom geen opmerkelijke verschillen gevonden ten opzichte van het gemiddelde in Dordrecht. Wel is er iets meer religieuze activiteit in de CtCwijken; deze jongeren gaan vaker dan gemiddeld naar kerk of moskee.

Hiernaast scoort het cluster Binnenstad laag op de factor 'vermogen om hulp te vragen': de jongeren in dit cluster geven aan minder vaak op hulp te vragen dan de jongeren in de andere clusters als zij ergens mee zitten.

Grafiek 5.8 Wijk: beschermende factoren (Z-score t.o.v. gemiddelde Dordrecht)

De score die binnen het domein 'wijk' op 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' behaald is, is in West opvallend lager het stedelijke gemiddelde. Dat betekent dat zij in hun buurt relatief minder vaak worden aangesproken bij normovertredend gedrag. De overige scores wijken niet noemenswaardig af van de stedelijke gemiddelden.

5.4 Samenvatting

De afzonderlijke clusters in Dordrecht wijken over het algemeen niet af nauwelijks af van de scores van Dordrecht als geheel op de risico- en beschermende factoren. Er werden slechts enkele opvallende verschillen gevonden:

- In de Binnenstad en in West is sprake van een gebrek aan organisatie in de wijk.
- In West is relatief vaak sprake van maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen.
- In West zijn drugs en wapens relatief makkelijk verkrijgbaar.
- West scoort lager dan de overige clusters op 'gezonde opvattingen en duidelijke normen'.
- In de CtCwijken gaan jongeren wat vaker naar kerk of moskee dan in de andere clusters.
- In de Binnenstad scoren de jongeren wat lager op de factor 'vermogen om hulp te vragen'.

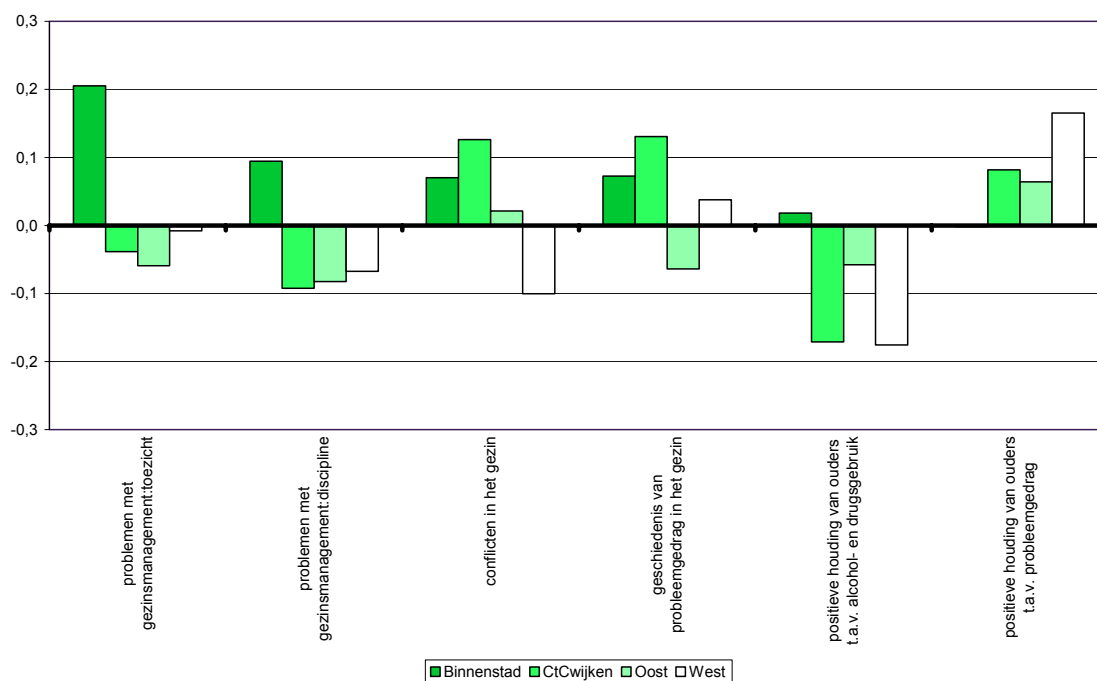
6 Risico- en beschermende factoren: CtC-baseline

6.1 Inleiding

In de paragrafen 6.2 en 6.3 worden de scores op de verschillende risico- en beschermende factoren weergegeven voor de wijken uit Dordrecht, maar nu afgezet tegen de CtC-baseline. Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven geldt hier dat hoe hoger de score is, hoe sterker de factor in de desbetreffende wijk aanwezig is. Gaat het om een risicofactor dan moet een hoge positieve score negatief worden geïnterpreteerd. Gaat het daarentegen om een beschermende factor dan is een hoge positieve score gunstig. De afwijking ten opzichte van de CtC-baseline wordt in dit hoofdstuk gepresenteerd in z-scores.

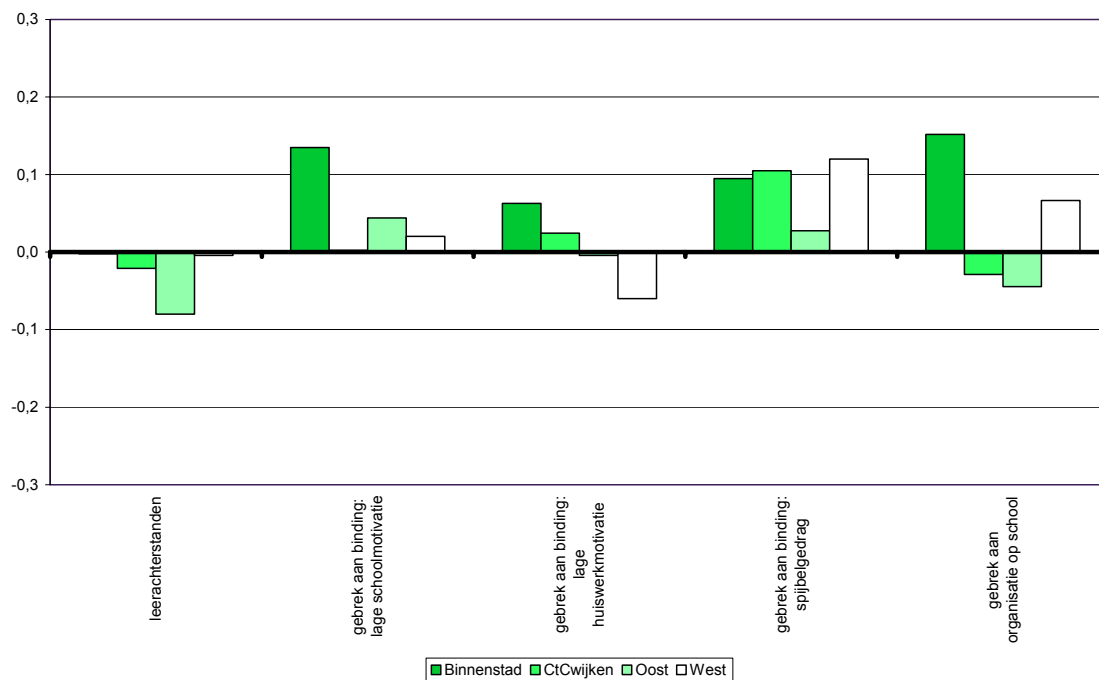
6.2 Risicofactoren

Grafiek 6.1 Gezin: risicofactoren (Z-score t.o.v. CtC-baseline)

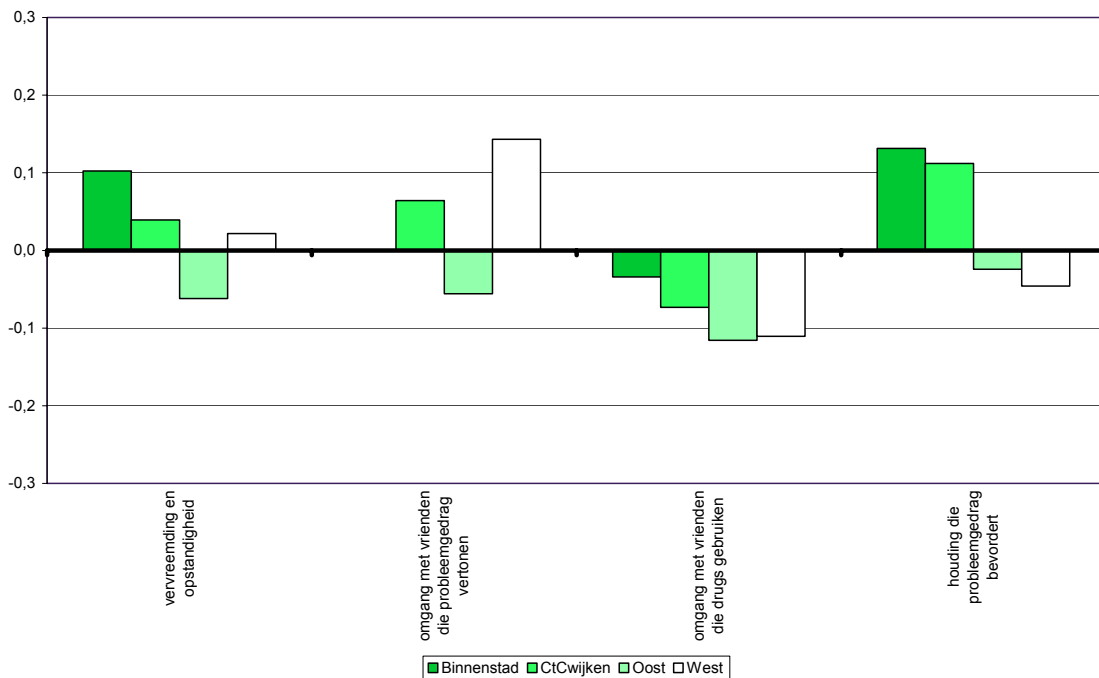
De scores op de risicofactoren binnen het domein 'gezin' wijken niet sterk af van de CtC-baseline. Wel is er in de Binnenstad wat een enigszins hogere score op de factor problemen met gezinsmanagement: toezicht. Dit betekent dat in de gezinnen van deze jongeren door de ouders iets minder op wordt gelet of de jongeren hun huiswerk maken of niet te laat thuis komen. Het verschil ten opzichte van de baseline is echter niet opmerkelijk en behoeft dan ook niet als problematisch te worden beschouwd.

Grafiek 6.2 School: risicofactoren (Z-score t.o.v. CtC-baseline)

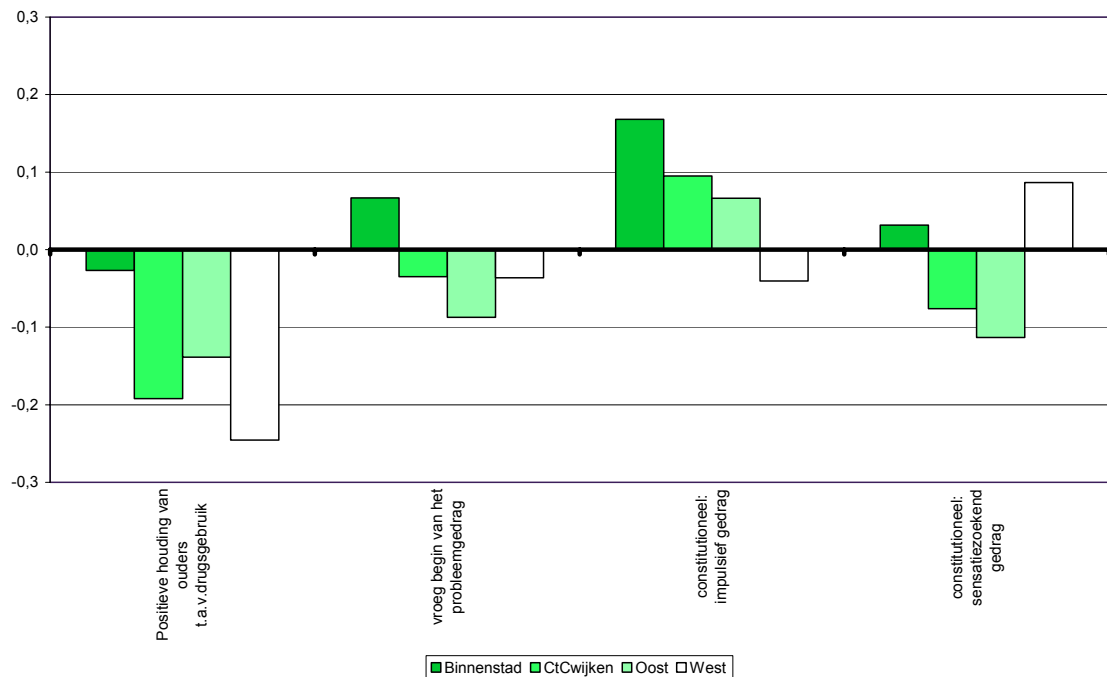

De scores op het domein 'school' wijken alle niet noemenswaardig af van de CtC-baseline. Wel valt op dat alle wijken van Dordrecht in negatieve zin licht afwijken waar het gaat om spijbelgedrag (score boven de 0).

Grafiek 6.3a Kinderen en jongeren: risicofactoren (Z-score t.o.v. CtC-baseline)

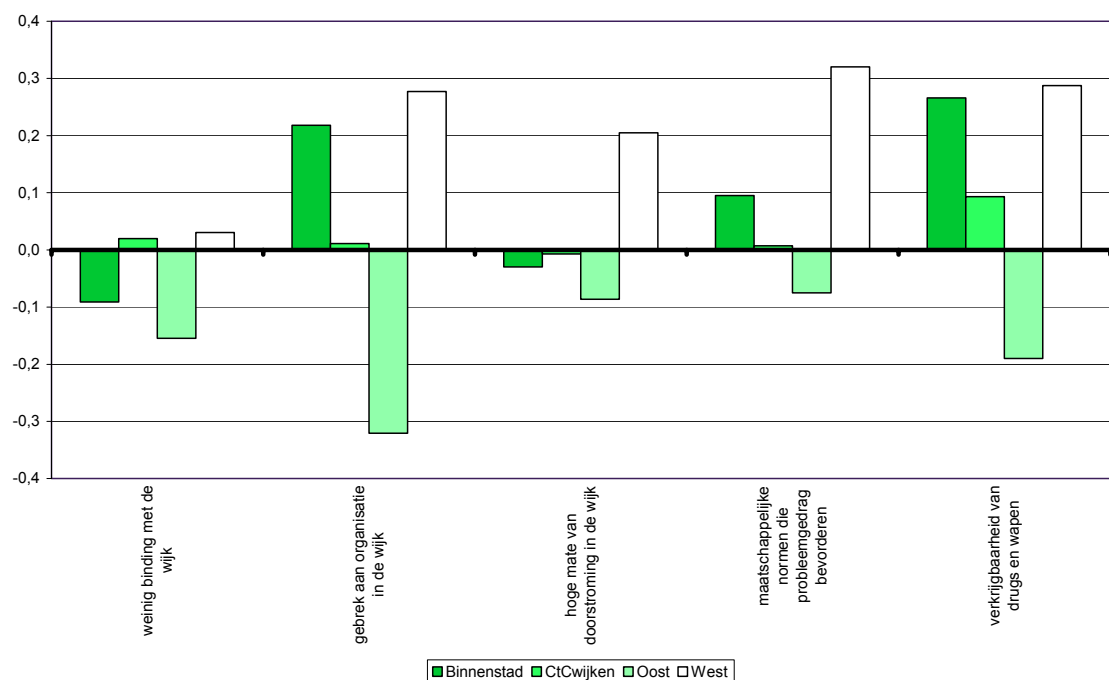

Grafiek 6.3b Kinderen en jongeren: risicofactoren (Z-score t.o.v. CtC-baseline)

Uit grafiek 6.3b blijkt dat de score op 'positieve houding van ouders ten aanzien van drugsgebruik' in alle wijken van Dordrecht lager en in West opvallend lager ligt ten opzichte van de CtC-baseline. Dit betekent dat de jongeren in deze wijken aangeven dat hun ouders het gebruik van drugs sterker afkeuren dan in de andere steden waar een scholierenenquête is gehouden. Verder worden er geen noemenswaardige verschillen gevonden.

Grafiek 6.4 Wijk: risicofactoren (Z-score t.o.v. CtC-baseline)

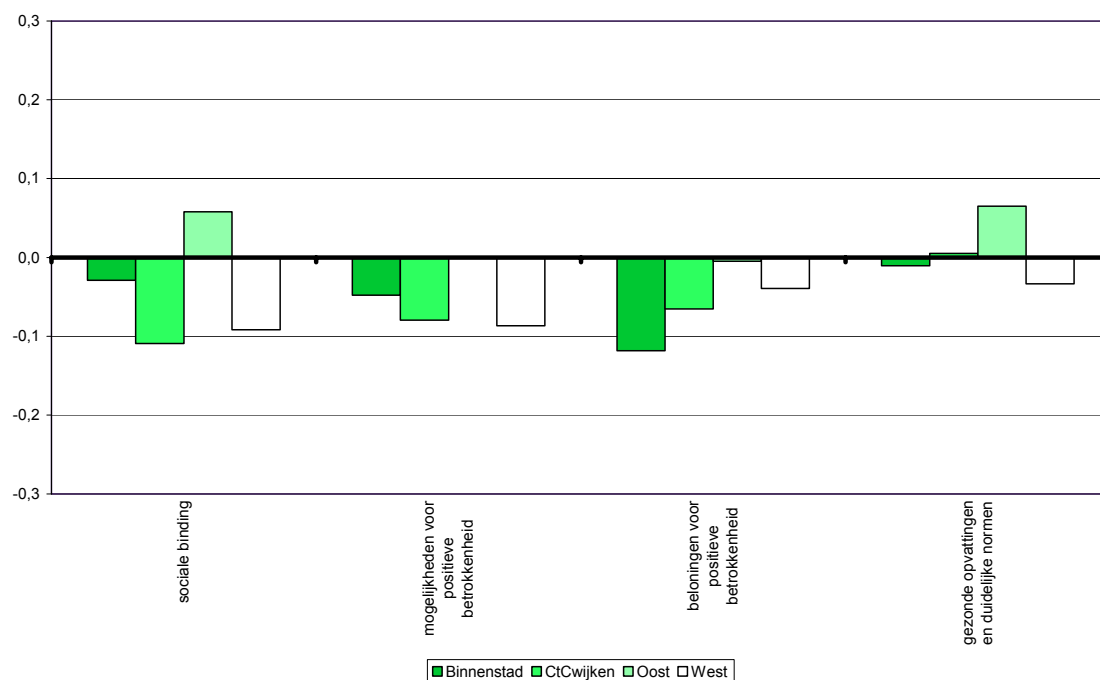

Binnen het domein 'wijk' blijkt sprake te zijn van meerdere factoren die als risicovol gezien kunnen worden. Zo is de score die behaald is op 'gebrek aan organisatie in de wijk' in West opvallend hoger en in Oost opvallend lager dan de CtC-baseline. Voorts scoort het cluster West opvallend hoger op de risicofactor 'maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen' binnen dit domein. Wat deze risicofactoren inhouden is in hoofdstuk 5 al beschreven. Hiernaast geldt zowel voor de Binnenstad als voor het cluster West dat de jongeren vinden dat wapens en drugs in hun wijk makkelijker te verkrijgen zijn dan dat in de andere steden van de CtC-baseline het geval is.

6.3 Beschermende factoren

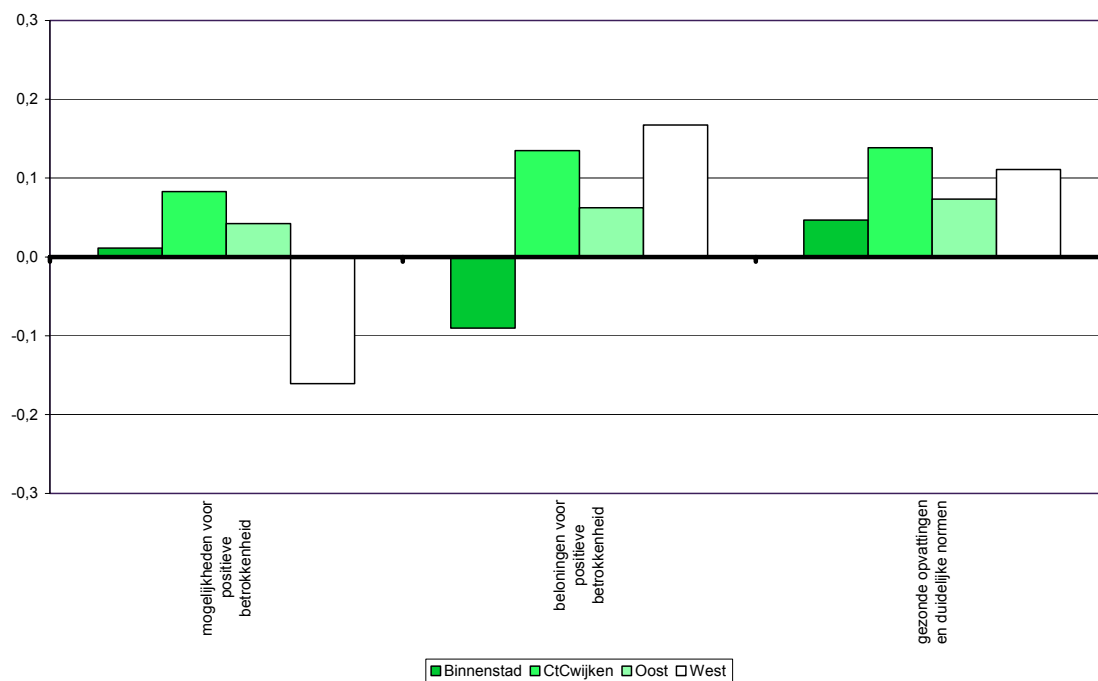
In deze paragraaf worden de scores van de wijken van Dordrecht op de beschermende factoren vergeleken met de CtC-baseline. Hoe hoger de score, hoe sterker de factor in de wijken aanwezig is. Het gaat hier om een beschermende factor en dan is een hoge positieve score gunstig en een negatieve score ongunstig.

Grafiek 6.5 Gezin: beschermende factoren (Z-score t.o.v. CtC-baseline)

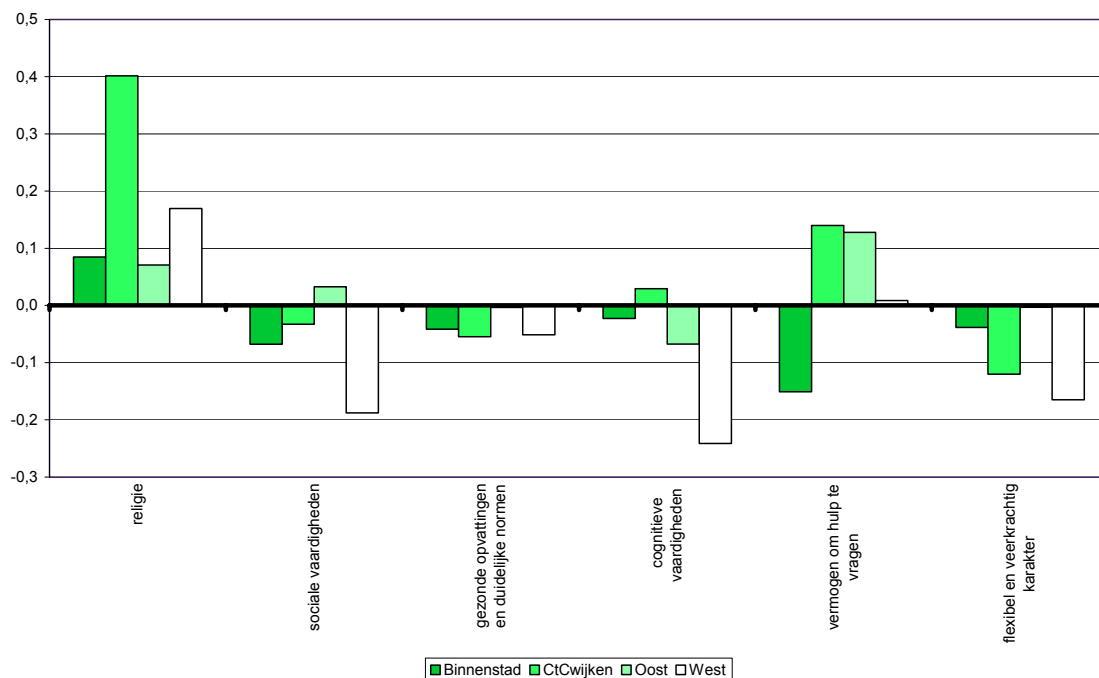
Binnen het domein 'gezin' wijken de beschermende factoren niet noemenswaardig af van de CtC-baseline.

Grafiek 6.6 School: beschermende factoren (Z-score t.o.v. CtC-baseline)

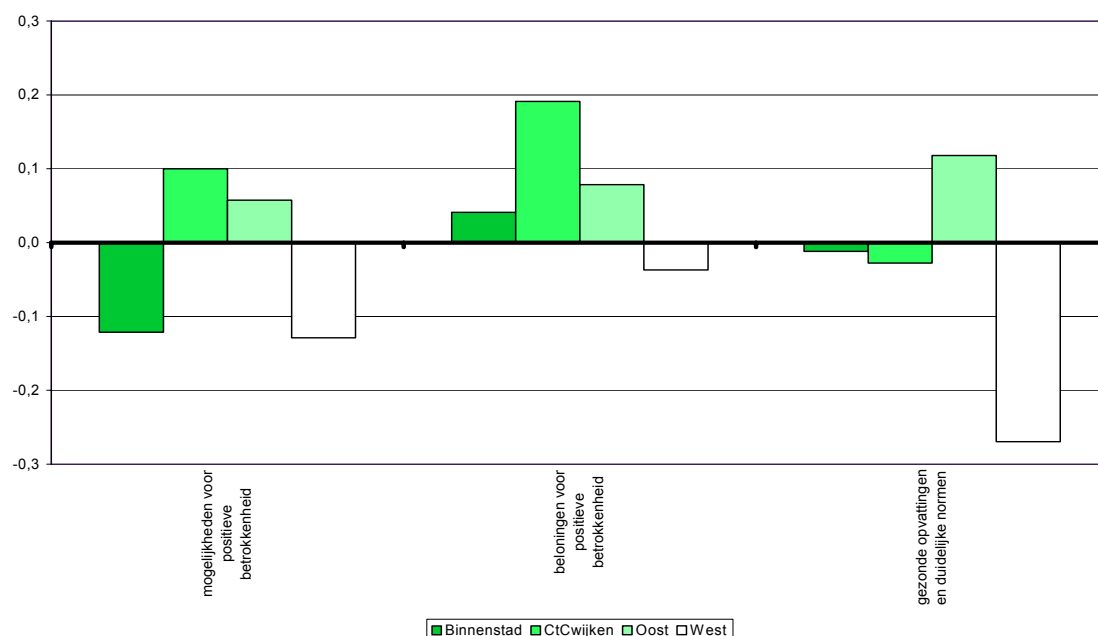
Ditzelfde geldt voor de beschermende factoren binnen het domein 'school'; ook hier worden geen opvallende verschillen gevonden.

Grafiek 6.7 Kinderen en jongeren: beschermende factoren (Z-score t.o.v. CtC-baseline)

Uit grafiek 6.7 blijkt dat het cluster CtCwijken vergeleken met de CtC-baseline opvallend hoog scoort op de factor 'religie'; dit is gunstig te noemen. Verder scoren de scholieren in het cluster West opvallend lager op cognitieve vaardigheden. Ook als het om sociale vaardigheden gaat zijn deze scholieren minder bekwaam. Dit verschil is echter niet noemenswaardig.

Grafiek 6.8 Wijk: beschermende factoren (Z-score t.o.v. CtC-baseline)

Uit grafiek 6.8 blijkt dat vooral op de factor 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' in het cluster West lager gescoord wordt dan elders in het land. In datzelfde cluster wordt, net als in Binnenstad, ook lager gescoord op de 'mogelijkheden voor positieve betrokkenheid'.

6.4 Conclusies

Over het algemeen komen de scores die in Dordrecht zijn behaald grotendeels overeen met de scores van de CtC-baseline. Op de domeinen 'gezin' en 'school' werden zelfs geen noemenswaardige verschillen gevonden. Geconcludeerd kan worden dat:

- In West relatief meer scholieren wonen waarvan de ouders negatief tegen het gebruik van drugs aankijken. Op deze risicofactor scoort Dordrecht als geheel lager dan de CtC-baseline; dat is gunstig te noemen.
- Er in West sprake is van een gebrek aan organisatie in de wijk en dat de organisatie in de wijk in Oost goed te noemen is.
- Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen een risico kunnen vormen in West.
- In Binnenstad en in West wapens en drugs relatief makkelijk verkrijgbaar zijn.
- CtCwijken hoog scoort op de beschermende factor 'religie'.
- De cognitieve vaardigheden van de scholieren die woonachtig zijn in West laag zijn.
- In West sprake is van een gebrek aan gezonde opvattingen en duidelijke normen in het domein wijk.

7 Conclusies

7.1 Dordrecht

Op de achtergrondkenmerken verschilt Dordrecht als geheel niet noemenswaardig van de andere steden waar eerder een scholierenonderzoek is gehouden. Wel wonen er in Dordrecht relatief wat meer jongeren waarvan de ouders laag zijn opgeleid en wat meer jongeren met een Nederlandse achtergrond.

Dordrecht scoort vergeleken met de CtC-baseline wat hoger op een aantal probleemgedragingen met betrekking tot gewelddadig gedrag en delinquentie: er wonen in Dordrecht wat meer jongeren die aangeven deel te hebben genomen aan vechtpartijen, iemand in elkaar hebben geslagen, gestolen spullen hebben verkocht, wat uit een winkel hebben gestolen en met de politie in aanraking zijn gekomen.

Voor wat betreft de risico- en beschermende factoren loopt Dordrecht grotendeels in de pas met de andere steden in de CtC-baseline. Wel wonen er in Dordrecht gemiddeld wat meer jongeren waarvan de ouders het gebruik van drugs en alcohol afkeuren dan in de overige steden.

7.2 Binnenstad

Uit de resultaten blijkt dat de wijk Binnenstad wat achtergrondkenmerken betreft geen bijzondere positie inneemt in vergelijking met de overige wijken van Dordrecht.

Ook wat betreft de scores op de probleemgedragingen 'geweld' en 'delinquentie' worden in de Binnenstad geen opmerkelijke verschillen gevonden ten opzichte van de scores die gemiddeld voor Dordrecht zijn gevonden. Wel blijkt dat er in de Binnenstad iets meer gerookt wordt dan zowel gemiddeld in Dordrecht als gemiddeld in de steden van de CtC-baseline. Ditzelfde geldt voor het gebruik van hasj en marihuana. Vooral het aantal respondenten dat aangeeft één keer per week of vaker softdrugs te gebruiken is in de Binnenstad hoog. Het aantal respondenten dat aangeeft tien keer per maand of vaker alcohol te gebruiken is in de Binnenstad juist iets lager dan gemiddeld. Verder blijkt spijbelen een probleem te zijn in de Binnenstad. Ook het percentage respondenten dat de afgelopen vier weken drie of meer dagen school verzuimd heeft wegens ziekte ligt iets hoger dan zowel het stedelijke gemiddelde als dat van de CtC-baseline.

Op de risico- en beschermende factoren worden eveneens weinig opvallende verschillen gevonden ten opzichte van het Dordse gemiddelde. Wel blijkt dat er in de Binnenstad een gebrek is aan organisatie in de wijk. Dit betekent dat er meer rommel en graffiti op straat aanwezig is en de jongeren vinden dat er meer misdaad en drugshandel in de wijk aanwezig is. Hiernaast is het vermogen om hulp te vragen van de jongeren in deze wijk wat lager dan gemiddeld.

7.3 CtCwijken

De achtergrondkenmerken 'opleidingsniveau ouders' en 'arbeidssituatie ouders' blijken in CtCwijken enigszins af te wijken van het stedelijk gemiddelde. Zo blijkt dat er in de CtCwijken veel jongeren wonen waarvan de ouders laagopgeleid zijn en waarvan beide ouders niet werken.

Wat betreft de scores op de probleemgedragingen werden geen grote verschillen gevonden vergeleken met de overige clusters in Dordrecht. Wel wordt er in CtCwijken meer gerookt, het alcoholgebruik is echter lager.

Vergeleken met de CtC-baseline scoort de beschermende factor 'religie' relatief hoog in CtCwijken; de jongeren in deze wijk gaan wat vaker dan gemiddeld naar kerk of moskee. Voor de overige factoren werden geen opvallende verschillen gevonden.

7.4 Oost

Het cluster Oost kan wat achtergrondkenmerken, probleemgedragingen en risico- en beschermende factoren betreft niet als een probleemwijk worden beschouwd. Hierbij valt op dat er in Oost laag gescoord wordt op de risicofactor 'gebrek aan organisatie in de wijk'; hetgeen inhoudt dat het met de organisatie in de wijk uitermate goed gesteld is.

7.5 West

Tot slot het cluster West: Dit cluster wijkt wat achtergrondkenmerken betreft het meeste af van de overige clusters. Zo wonen er in West meer allochtonen dan in de overige clusters en komen er in West de meeste éénoudergezinnen voor. Tevens is het percentage respondenten met een buitenlandse taalachtergrond het hoogst in West en wonen er in West veel jongeren waarvan de ouders laagopgeleid zijn en/of beiden niet werkend zijn.

Ook wat probleemgedragingen betreft scoort het cluster West het slechtst van alle clusters. Veel jongeren in dit cluster geven aan deelgenomen te hebben aan een vechtpartij en iemand in elkaar geslagen te hebben. Voorts hebben in vergelijking met de overige clusters veel jongeren iets uit een winkel gestolen. Verder is het aantal respondenten dat de afgelopen 12 maanden met de politie in aanraking gekomen hoger in West. Schoolverzuim wegens ziekte blijkt in dit cluster ook relatief vaker voor te komen dan gemiddeld in Dordrecht het geval is.

Qua risico- en beschermende factoren blijkt West in vergelijking met het stedelijk gemiddelde en de CtC-baseline ook slecht te scoren. Zo is het slecht gesteld met de organisatie in de wijk, is er binnen de wijk wat meer sprake van maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen en zijn wapens en drugs relatief makkelijk verkrijgbaar. Ook scoort West relatief laag op 'gezonde opvattingen en duidelijke normen' in de wijk. Daarnaast Vergeleken met de CtC-baseline scoren de jongeren in West opvallend lager op 'cognitieve vaardigheden' en 'gezonde opvattingen en duidelijke normen'.

7.6 Eindoordeel

Uit de resultaten van de CtC-jongerenenquête blijkt dat de meeste problemen zich in het cluster West bevinden. Dit is ook de conclusie geweest van de CtC- voorbereidingsgroep van de gemeente Dordrecht. Op dit vlak wordt deze conclusie met dit onderzoek dan ook bevestigd. Zoals ook al is opgemerkt in de inleiding is er door de gemeente Dordrecht voor gekozen om CtC in te zetten in het cluster CtCwijken. Dit lijkt –als er wordt afgezien van het inzetten van CtC in het cluster West-, ook met de resultaten van dit scholierenonderzoek in het achterhoofd een voor de hand liggende keuze. Zo kent het cluster Oost binnen Dordrecht de minste probleemgedragingen en wordt in Oost het gunstigst gescoord op de risico- en beschermende factoren. Het inzetten van CtC in Oost is dan ook bepaald niet vanzelfsprekend.

Hiernaast is in de inleiding al opgemerkt dat ook op basis van andere bronnen dan het scholierenonderzoek de afweging is gemaakt dat in cluster CtCwijken moet worden overgegaan tot de inzet van CtC. Een reden hiervoor kan zijn dat CtC wordt ingezet om te voorkomen dat problematiek in de wijk zich zal manifesteren, zonder dat deze op dit moment in het scholierenonderzoek zichtbaar is. Een zelfde afweging is ook gemaakt in enkele andere steden waar CtC is ingezet. Hierbij kan ook worden gedacht aan het uitbreiden van CtC naar de wijk Binnenstad; in deze wijk is sprake van een enigszins verhoogde problematiek op het gebied van softdruggebruik en spijbelen.

Bijlagen

Bijlage 1 Tabellen ruwe scores Dordrecht

B1 Tabellen risicofactoren (schaal 0 tot 100)

Tabel B1.1 Gezin

wijk	problemen met gezinsmanageme nt: toezicht	problemen met gezinsmanageme nt: discipline	conflicten in het gezin	geschiedenis van probleemgedrag in het gezin	positieve houding van ouders t.a.v. alcohol- en druggebruik	positieve houding van ouders t.a.v. probleemgedrag
CtC-baseline	27	29	32	8	14	11
Stadsgemiddelde	27	29	33	9	14	12
Binnenstad	30	33	34	11	16	11
CtCwijken	27	29	35	13	13	12
Oost	27	29	33	7	15	12
West	28	29	31	10	13	14

Tabel B1.2 School

wijk	leerachterstanden	gebrek aan binding: lage schoolmotivatie	gebrek aan binding: lage huiswerkmotivatie	gebrek aan binding: spijbelgedrag	gebrek aan organisatie op school
CtC-baseline	38	32	28	8	30
Stadsgemiddelde	38	33	29	9	31
Binnenstad	40	34	30	10	32
CtCwijken	38	33	31	10	30
Oost	37	34	29	9	31
West	38	33	28	10	31

Tabel B1.3 Individueel/ leeftijdgenoten

wijk	vervreemding en opstandigheid	omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen	omgang met vrienden die drugs gebruiken	houding die probleemgedrag bevoordert	positieve houding van ouders t.a.v. drugsgebruik	vroeg begin van het probleemgedrag	constitutioneel: impulsief gedrag	constitutioneel: sensatiezoekend gedrag
CtC-baseline	37	15	9	26	24	20	44	39
Stadsgemiddelde	37	17	9	27	22	20	46	39
Binnenstad	38	16	10	29	25	21	47	40
CtCwijken	38	17	8	28	21	20	46	38
Oost	37	16	9	26	23	20	46	38
West	38	19	8	26	20	20	45	41

Tabel B1.4 Wijk

wijk	weinig binding met de wijk	gebrek aan organisatie in de wijk	hoge mate van doorstroming in de wijk	maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	verkrijgbaarheid van drugs en wapen
CtC-baseline	31	28	22	36	29
Stadsgemiddelde	30	27	22	37	31
Binnenstad	30	32	22	37	37
CtWijken	32	29	22	36	33
Oost	29	23	21	34	25
West	32	34	25	42	40

B2 Tabellen beschermende factoren (schaal 0 tot 100)

Tabel B1.5 Gezin

wijk	sociale binding	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
CtC-baseline	71	72	72	72
Stadsgemiddelde	69	70	70	71
Binnenstad	70	70	68	71
CtWijken	68	69	69	70
Oost	71	71	71	72
West	68	69	69	70

Tabel B1.6 School

wijk	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
CtC-baseline	55	56	64
Stadsgemiddelde	54	57	65
Binnenstad	54	54	64
CtWijken	55	58	65
Oost	54	56	64
West	52	59	65

Tabel B1.7 Individu/ leeftijdgenoten

wijk	religie	sociale vaardigheden	gezonde opvattingen en duidelijke normen	cognitieve vaardigheden	vermogen om hulp te vragen	flexibel en veerkrachtig karakter
CtC-baseline	24	70	51	53	67	56
Stadsgemiddelde	29	69	50	52	68	56
Binnenstad	27	69	51	52	65	56
CtOwijken	37	70	49	53	69	55
Oost	26	70	50	52	68	57
West	30	67	50	49	66	55

Tabel B1.8 Wijk

wijk	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
CtC-baseline	44	39	55
Stadsgemiddelde	44	40	55
Binnenstad	42	39	55
CtOwijken	46	42	55
Oost	45	41	57
West	41	39	51

Bijlage 2 Tabellen ruwe scores Dordrecht - 11 wijken

In deze bijlage zijn de ruwe scores op de probleemgedragingen en de beschermende en risicofactoren van de 11 wijken binnen de gemeente Dordrecht weergegeven. Deze cijfers dienen slechts als illustratie bij de resultaten uit het rapport; de aantallen respondenten binnen een aantal wijken zijn te laag om van een representatief beeld te kunnen spreken. Om deze reden zijn de resultaten in deze bijlage ook niet gewogen naar de populatie van de wijken, zoals in de rest van het rapport wel is gebeurd.

B2.1 Tabellen probleemgedragingen (percentages en gemiddelden)

Tabel B2.1 Geweld

wijk	neemt soms tot regelmatig een wapen mee	heeft deelgenomen aan een vechtpartij	heeft iemand in elkaar geslagen	heeft iemand bedreigd voor geld
CtC-baseline	11	31	23	1
Stadsgemiddelde	11	32	26	2
Noordflank	13	42	38	1
Binnenstad	8	32	23	2
Oud Krispijn	11	47	43	3
Nieuw Krispijn	12	39	33	0
Reeland	10	28	25	2
Staart	13	32	31	3
Wielwijk	11	39	30	3
Crabbehof/Zuidhoven	6	32	32	2
Sterrenburg	9	28	22	0
Dubbeldam	6	24	16	1
Stadspolders	10	26	21	1

Tabel B2.2 Jeugddelinquentie

wijk	iets op straat vernield	iets uit een winkel gestolen	iets op school gestolen	gestolen spullen verkocht	met de politie in aanraking gekomen
CtC-baseline	20	17	9	4	19
Stadsgemiddelde	22	21	9	6	25
Noordflank	30	25	10	3	29
Binnenstad	20	20	8	6	27
Oud Krispijn	24	26	9	6	31
Nieuw Krispijn	25	27	7	7	32
Reeland	22	18	9	3	21
Staart	22	25	13	6	39
Wielwijk	32	21	6	7	29
Crabbehof/Zuidhoven	20	30	7	3	31
Sterrenburg	23	20	8	5	22
Dubbeldam	14	17	5	1	17
Stadspolders	20	19	9	5	20

Tabel B2.3 Roken, alcohol en drugs

wijk	roken	alcohol	hasj, marihuana	XTC	harddrugs	andere drugs
CtC-baseline	18	48	9	1	1	2
Stadsgemiddelde	21	47	9	2	2	3
Noordflank	24	35	10	3	1	3
Binnenstad	22	49	11	2	2	3
Oud Krispijn	24	43	10	3	3	4
Nieuw Krispijn	18	37	9	1	1	3
Reeland	21	43	7	2	3	3
Staart	27	44	10	3	3	3
Wielwijk	19	35	5	2	2	1
Crabbehof/Zuidhoven	15	38	5	2	1	1
Sterrenburg	17	49	9	2	1	2
Dubbeldam	14	40	6	2	1	2
Stadspolders	20	49	7	2	2	3

Tabel B2.4 Veelvuldig roken, alcohol en drugs

wijk	roken: 10 sigaretten of meer	alcohol: 10 keer per maand of vaker	alcohol: gemiddeld aantal glazen per maand	softdrugs: 1 keer per week of vaker
CtC-baseline	5	4	9	3
Stadsgemiddelde	6	5	9	3
Noordflank	9	3	7	1
Binnenstad	4	4	10	5
Oud Krispijn	8	4	10	4
Nieuw Krispijn	5	4	7	2
Reeland	5	5	7	3
Staart	7	4	7	4
Wielwijk	7	2	6	3
Crabbehof/Zuidhoven	5	3	8	2
Sterrenburg	4	3	7	3
Dubbeldam	3	2	7	2
Stadspolders	5	6	7	3

Tabel B2.5 Schoolverzuim

wijk	afg. 4 wkn 3 dagen of meer ziek	afg. 4 wkn meer dan 1 keer gespijeld	afg. jaar 10 keer of meer de klas uitgestuurd
CtC-baseline	15	4	6
Stadsgemiddelde	16	4	6
Noordflank	21	5	6
Binnenstad	16	6	5
Oud Krispijn	24	5	5
Nieuw Krispijn	17	1	3
Reeland	14	2	5
Staart	21	5	8
Wielwijk	15	8	7
Crabbehof/Zuidhoven	13	7	7
Sterrenburg	16	2	4
Dubbeldam	9	2	5
Stadspolders	15	4	6

Tabel B2.6 Tienerzwangerschappen

wijk	onveilig vrijen	ooit seksueel misbruikt	zwanger geweest
CtC-baseline	35	5	1
Stadsgemiddelde	35	6	1
Noordflank	28	7	3
Binnenstad	34	3	0
Oud Krispijn	32	6	2
Nieuw Krispijn	28	4	0
Reeland	35	6	1
Staart	31	8	0
Wielwijk	30	5	0
Crabbehof/Zuidhoven	37	4	2
Sterrenburg	32	7	1
Dubbeldam	31	6	0
Stadspolders	37	5	1

B2.2 Tabellen risicofactoren (schaal 0 tot 100)

Tabel B2.7 Gezin

wijk	problemen met gezinsmanageme nt: toezicht	problemen met gezinsmanageme nt: discipline	conflicten in het gezin	geschiedenis van probleemgedrag in het gezin	positieve houding van ouders t.a.v. alcohol- en drugsgebruik	positieve houding van ouders t.a.v. probleemgedrag
CtC-baseline	27	29	32	8	14	11
Stadsgemiddelde	27	29	33	9	14	12
Noordflank	29	27	34	15	10	12
Binnenstad	31	32	33	10	15	11
Oud Krispijn	29	27	32	10	12	15
Nieuw Krispijn	24	27	28	4	11	13
Reeland	26	28	34	10	13	13
Staart	28	29	35	11	9	11
Wielwijk	26	32	29	11	10	16
Crabbehof/Zuidhoven	29	31	28	8	11	11
Sterrenburg	26	30	33	7	14	12
Dubbeldam	26	27	32	5	12	12
Stadspolders	27	27	33	6	15	13

Tabel B2.8 School

wijk	leerachterstanden	gebrek aan binding: lage schoolmotivatie	gebrek aan binding: lage huiswerkmotivatie	gebrek aan binding: spijbelgedrag	gebrek aan organisatie op school
CtC-baseline	38	32	28	8	30
Stadsgemiddelde	38	33	29	9	31
Noordflank	37	33	29	11	31
Binnenstad	38	34	30	10	33
Oud Krispijn	39	33	29	12	32
Nieuw Krispijn	36	31	24	8	31
Reeland	38	31	30	9	29
Staart	38	34	28	13	34
Wielwijk	39	33	27	10	33
Crabbehof/Zuidhoven	37	31	28	8	31
Sterrenburg	37	33	30	9	30
Dubbeldam	35	32	27	7	29
Stadspolders	37	33	28	9	30

Tabel B2.9 Individu/ leeftijdgenoten

wijk	vervreemding en opstandigheid	omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen	omgang met vrienden die drugs gebruiken	houding die probleemgedrag bevordert	positieve houding van ouders t.a.v. drugsgebruik	vroeg begin van het probleemgedrag	constitutioneel: impulsief gedrag	constitutioneel: sensatiezoekend gedrag
CtC-baseline	37	15	9	26	24	20	44	39
Stadsgemiddelde	37	17	9	27	22	20	46	39
Noordflank	39	20	8	29	23	16	44	44
Binnenstad	39	15	9	29	24	21	47	40
Oud Krispijn	38	19	10	26	19	21	45	43
Nieuw Krispijn	38	15	6	22	17	18	43	39
Reeland	36	14	8	28	19	20	46	35
Staart	43	21	10	28	23	22	47	39
Wielwijk	38	17	5	27	22	20	42	39
Crabbehof/Zuidhoven	36	18	7	24	18	19	44	40
Sterrenburg	37	15	9	26	23	20	45	38
Dubbeldam	34	12	5	23	18	17	45	35
Stadspolders	36	14	8	26	22	19	46	38

Tabel B2.10 Wijk

wijk	weinig binding met de wijk	gebrek aan organisatie in de wijk	hoge mate van doorstroming in de wijk	maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	verrijgbaarheid van drugs en wapen
CtC-baseline	31	28	22	36	29
Stadsgemiddelde	30	27	22	37	31
Noordflank	34	28	21	41	38
Binnenstad	29	33	21	38	37
Oud Krispijn	32	41	24	44	44
Nieuw Krispijn	34	31	27	39	32
Reeland	31	27	21	34	28
Staart	35	36	26	38	40
Wielwijk	30	27	26	40	35
Crabbehof/Zuidhoven	35	28	26	44	32
Sterrenburg	29	25	21	36	28
Dubbeldam	27	17	20	32	19
Stadspolders	27	22	21	34	22

B2.3 Tabellen beschermende factoren (schaal 0 tot 100)

Tabel B2.11 Gezin

wijk	sociale binding	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
CtC-baseline	71	72	72	72
Stadsgemiddelde	69	70	70	71
Noordflank	65	69	67	68
Binnenstad	70	71	69	71
Oud Krispijn	67	69	69	71
Nieuw Krispijn	71	72	72	71
Reeland	71	71	71	73
Staart	65	69	68	69
Wielwijk	70	71	69	68
Crabbehof/Zuidhoven	70	70	74	72
Sterrenburg	71	71	71	72
Dubbeldam	72	73	70	73
Stadspolders	72	72	72	72

Tabel B2.12 School

wijk	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
CtC-baseline	55	56	64
Stadsgemiddelde	54	57	65
Noordflank	57	60	68
Binnenstad	55	54	64
Oud Krispijn	51	57	64
Nieuw Krispijn	55	61	64
Reeland	56	59	66
Staart	55	58	62
Wielwijk	52	65	66
Crabbehof/Zuidhoven	51	58	68
Sterrenburg	56	57	65
Dubbeldam	55	58	64
Stadspolders	55	57	65

Tabel B2.13 Individu/ leeftijdgenoten

wijk	religie	sociale vaardigheden	gezonde opvattingen en duidelijke normen	cognitieve vaardigheden	vermogen om hulp te vragen	flexibel en veerkrachtig karakter
CtC-baseline	24	70	51	53	67	56
Stadsgemiddelde	29	69	50	52	68	56
Noordflank	37	68	49	53	67	56
Binnenstad	27	69	50	53	64	56
Oud Krispijn	32	66	50	49	68	54
Nieuw Krispijn	32	69	53	50	65	55
Reeland	42	71	51	55	70	55
Staart	22	68	48	51	68	54
Wielwijk	23	68	49	50	66	55
Crabbehof/Zuidhoven	29	67	48	49	67	56
Sterrenburg	26	71	51	53	68	56
Dubbeldam	33	72	51	53	70	57
Stadspolders	24	71	51	51	69	57

Tabel B2.14 Wijk

wijk	mogelijkheden voor positieve betrokkenheid	beloningen voor positieve betrokkenheid	gezonde opvattingen en duidelijke normen
CtC-baseline	44	39	55
Stadsgemiddelde	44	40	55
Noordflank	45	42	51
Binnenstad	41	40	55
Oud Krispijn	42	39	49
Nieuw Krispijn	39	38	53
Reeland	47	44	57
Staart	46	44	53
Wielwijk	44	41	56
Crabbehof/Zuidhoven	37	36	51
Sterrenburg	47	42	56
Dubbeldam	44	41	59
Stadspolders	45	40	57

Bijlage 3 Toelichting risico- en beschermende factoren

B 3.1 Risicofactoren

Domein gezin

Problemen met gezinsmanagement

Slechte gezinsleiding betekent dat er geen duidelijk beeld bestaat van gewenst gedrag, dat ouders hun kinderen onvoldoende in de gaten houden en begeleiden en dat ouders excessieve of inconsequente straffen opleggen. Als kinderen opgroeien in een gezin dat slecht geleid wordt, lopen ze meer risico op gemeten probleemgedragingen.

In het scholierenonderzoek wordt over het onderdeel 'toezicht' onder meer gevraagd of de ouders van de jongere regelmatig vragen of het huiswerk wordt gemaakt, of zij merken als een jongere niet op tijd thuis komt en dat zij willen dat de jongere naar huis belt als deze later thuis is. Ook wordt de jongere gevraagd of de regels in het gezin duidelijk zijn en of er binnen het gezin regels gelden omtrent alcohol en drugs. Bij het onderdeel 'discipline' wordt gevraagd of de ouders van de jongere er achter zou komen als deze drugs zou gebruiken of zou spijbelen.

Conflicten in het gezin

Voortdurende en grote conflicten tussen hoofdverzorgers onderling of tussen hoofdverzorgers en kinderen blijken de probleemrisico's voor kinderen in zulke gezinnen te vergroten. Conflicten tussen familieleden blijken belangrijker te zijn dan gezinsstructuur. Kinderen uit zeer conflictueuze gezinnen lopen een verhoogd risico op de gemeten probleemgedragingen.

In de vragenlijst voor het scholierenonderzoek wordt aan de jongere onder meer gevraagd of er binnen het gezin veel geschreeuwd of gescholden wordt en of binnen het gezin vaak over hetzelfde ruzie wordt gemaakt. Ook wordt er gevraagd of er binnen het gezin wordt aangegeven waarom bepaalde keuzes worden gemaakt.

Geschiedenis van probleemgedrag in het gezin

Als kinderen opgroeien in een gezin met een verleden van alcohol –of drugsverslaving is de kans groter dat zij later ook alcohol –of drugsverslavingen zullen hebben.

Als kinderen geboren worden of opgroeien in een gezin met een verleden van criminele activiteiten of crimineel gedrag, wordt de kans dat ze zelf criminele activiteiten ontwikkelen eveneens groter. Ditzelfde geldt voor kinderen van tienermoeders en kinderen van vroegtijdige schoolverlaters.

In de vragenlijst wordt de jongeren gevraagd of er gezinsleden zijn met een geschiedenis van alcohol- of drugsproblemen.

Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding

Een positieve houding en gedrag van ouders met betrekking tot drugs, geweld en criminaliteit kan leiden tot een verhoogd risico bij hun kinderen op problemen op het gebied van jeugdcriminaliteit.

In het scholierenonderzoek wordt wat betreft alcohol en drugs de jongeren gevraagd wat hun ouders er van vinden als zij vaak alcohol en softdrugs gebruiken en sigaretten roken. Ook wordt naar de houding van de ouders gevraagd als jongeren zaken stelen van meer dan 10 euro, dingen vernielen of ruzie zoeken op straat.

Domein school

Leerachterstanden

Slechte schoolresultaten vanaf de laatste jaren van de basisschool wijzen op een verhoogde kans op drugsgebruik, criminaliteit, geweld, tienerzwangerschappen en vroegtijdig schoolverlaten.

Aan de jongeren wordt onder meer gevraagd wat voor cijfers zij halen en of zij vinden dat ze betere schoolresultaten behalen dan hun klasgenoten.

Gebrek aan binding bij school en gebrek aan organisatie op school

Gebrek aan betrokkenheid bij de school betekent dat het kind zichzelf niet meer als scholier ziet. Jongeren die deze betrokkenheid verloren hebben, lopen een verhoogd risico op de gemeten probleemgedragingen. Een gebrek aan organisatie op school betekent dat het kind op school makkelijker ongewenst gedrag ten toon kan spreiden.

In de scholierenenquête wordt het gebrek aan binding met school gemeten door te vragen naar lage schoolmotivatie: of de scholier op tijd op school komt, er moeite mee heeft naar school te gaan, de aandacht er moeilijk bij kan houden, moeite heeft met binnen zitten of met tegenzin naar school gaat. Ook wordt er gevraagd naar lage huiswerkmotivatatie; of de scholier zijn of haar best doet op het huiswerk. Daarnaast wordt gevraagd naar spijbelgedrag en andere vormen van afwezigheid van school. Een gebrek aan organisatie op school wordt gemeten door de jongeren te vragen of zij zich veilig voelen op school, of de schoolregels duidelijk zijn en of zij zich aan deze regels houden.

Domein kinderen en jongeren

Vervreemding en opstandigheid

Jongeren die niet het gevoel hebben deel uit te maken van een maatschappij, zich niet aan regels houden, die niet verantwoordelijk of succesvol proberen te zijn of een actief rebellerende houding aannemen tegenover de maatschappij, lopen een verhoogd risico op drugsgebruik, criminaliteit en vroegtijdige schoolverlating.

In de scholierenenquête wordt onder meer gevraagd of jongeren het leuk vinden om uit te testen hoe ver zij kunnen gaan, of zij zich expres niet aan de regels houden om anderen kwaad te maken en of de jongere zich niet aan regels houdt die hem of haar niet uitkomen.

Omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen

Jongeren die omgaan met leeftijdsgenoten die probleemgedrag vertonen (zelfs jongeren uit evenwichtige gezinnen), lopen zelf veel meer risico dezelfde problemen te vertonen.

In de vragenlijst wordt gevraagd hoeveel van de beste vrienden/vriendinnen van de jongere in het laatste jaar heeft gespijbeld, een wapen bij zich draagt, iets heeft gestolen, met de politie in aanraking is gekomen of zonder diploma van school is gegaan. Daarnaast wordt er gevraagd hoeveel van deze vrienden in het laatste jaar soft- dan wel harddrugs hebben gebruikt.

Houding die probleemgedrag bevordert

Op de basisschool zijn jongeren vaak tegen drugs en criminaliteit, hebben zij een prosociale houding en kunnen zij zich vaak moeilijk voorstellen waarom mensen drugs gebruiken, misdrijven plegen en met school stoppen.

Op de middelbare school leren zij anderen kennen die dit wel doen en ontstaat er een grotere tolerantie. Daardoor lopen zij ook meer risico.

De scholierenenquête meet de houding tegenover delinquent gedrag door de jongere te vragen wat zij er van vinden dat iemand van zijn of haar leeftijd een wapen bij zich draagt, steelt, ruzie zoekt met iemand op straat, iemand aanvalt of spijbelt. De houding ten opzichte van drugsgebruik wordt bevraagd door te vragen wat de jongeren er van vinden als iemand van de eigen leeftijd dronken is, dan wel soft- of harddrugs gebruikt.

Constitutionele factoren

Factoren met een biologische of fysiologische oorsprong vindt men vaak terug bij jongeren die sensatie zoeken, gevaar niet uit de weg gaan en hun impulsen slecht in bedwang houden. Door deze factoren lijken jongeren meer risico te lopen op drugsgebruik, crimineel gedrag en/of geweldpleging.

In de vragenlijst wordt impulsiviteit gemeten door de jongere aan te laten geven of hij of zij goed nadenkt voor het nemen van een besluit, of de jongere wil dat alles zo snel mogelijk gebeurt en dat hij of zij dingen doet zonder over de gevolgen na te denken en veel dingen door elkaar doet. De component sensatiezoekend gedrag wordt bevraagd door de jongere aan te laten geven dat hij of zij meer durft dan zijn of haar vrienden, alles graag wil proberen, ook als het gevaarlijk is en bij relletjes niet liever een blokje omloopt.

Vroeg begin van het probleemgedrag

Hoe eerder jongeren de school verlaten, drugs beginnen te gebruiken en misdrijven plegen, des te groter de kans dat hun gedrag later chronische vormen zal aannemen.

In het onderzoek wordt dit gemeten door de jongeren te vragen op welke leeftijd voor het eerst een sigaret gerookt werd, voor het eerst alcohol werd gedronken en voor het eerst soft- of harddrugs werd gebruikt. Ook wordt er gevraagd op welke leeftijd de jongere voor het eerst een wapen meenam of uit de klas werd gestuurd.

Domein buurt/wijk

Weinig binding met en gebrek aan organisatie in de wijk

Wijken of buurten waar mensen weinig aansluiting hebben bij de wijk, waar vandalisme hoog scoort en waar in de openbare ruimte beperkt gesurveilleerd wordt, vertonen meer problemen met betrekking tot drugs, drugshandel, criminaliteit en geweld. Deze situatie doet zich niet alleen voor in arme wijken; ook beter gesitueerde buurten kampen met deze problemen.

Om het begrip 'binding met de buurt' te meten kunnen de jongeren onder meer aangeven in de vragenlijst dat zij de buurt niet erg missen als zij zouden verhuizen, niet vinden dat zij in een leuke buurt wonen en graag uit de buurt willen verhuizen. De component organisatie in de buurt wordt gemeten door de jongeren aan te laten geven of zij vinden dat er veel graffiti of rommel op straat is in hun eigen buurt en of er veel misdaad en drugshandel plaatsvindt.

Hoge mate van doorstroming in de wijk

Inwoners van wijken die zich kenmerken door een hoge mate van mobiliteit, blijken een groter risico op drugs –of misdaadproblemen te lopen. Hoe meer mensen binnen een wijk verhuizen, des te groter het risico op zowel crimineel gedrag, als drugsproblemen binnen families. Sommige jongeren verwerpen zich tegen de negatieve effecten van mobiliteit door aanknopingspunten te zoeken binnen nieuwe ge-

meenschappen; anderen kunnen niet omgaan met de consequenties van frequente verhuizingen en hebben daardoor meer kans op problemen. In de scholierenenquête wordt onder meer gevraagd of de jongeren vinden dat er veel wordt verhuisd in hun buurt en hoe vaak zij zelf zijn verhuisd of van school zijn veranderd.

Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen

Jongeren lopen een verhoogd risico op probleemgedragingen als de normen in de wijk drugsgebruik, geweld of criminaliteit bevorderen of zelfs alleen al als hierover onduidelijkheid bestaat.

In de vragenlijst wordt aan de jongeren gevraagd of kinderen in hun buurt worden aangesproken door buurtbewoners als zij iets vernielen, andere kinderen pesten of serieus gaan vechten.

Verkrijgbaarheid van drugs

Hoe meer drugs en alcohol er beschikbaar zijn in een wijk, des te groter het risico dat drugsgebruik zich binnen de wijk zal voordoen en dus ook dat jongeren drugs zullen gebruiken.

Verkrijgbaarheid van wapens

In een groot aantal onderzoeken is een verband aangetoond tussen verkrijgbaarheid van vuurwapens en geweld.

In de scholierenenquête wordt de jongeren gevraagd of zij vinden dat drugs of wapens makkelijk verkrijgbaar zijn in hun buurt.

B 3.2 Beschermende factoren

Domein gezin

Sociale binding

Binding binnen het gezin wordt over het algemeen gezien als een factor die de kans op probleemgedragingen vermindert; hierbij kan men denken aan samen dingen ondernemen, over problemen praten en dergelijke.

In de jongerenenquête wordt sociale binding binnen het gezin gemeten door de jongere te vragen of hij of zij het goed kan vinden met vader of moeder, of vertelt aan zijn of haar ouders wat hem of haar bezighoudt en het leuk vindt om iets te ondernemen met vader of moeder.

Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren de kans hebben binnen het gezin om positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen.

In het onderzoek wordt deze factor gemeten door de jongere te vragen of binnen het gezin naar zijn of haar mening wordt gevraagd als besluiten moeten worden genomen over de jongere, of hij of zij bij de ouders terecht als er een persoonlijk probleem is en of de ouders vaak leuke dingen willen ondernemen met de jongere.

Beloningen voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren beloond worden voor positief gedrag door hun omgeving, in dit geval binnen het gezin. In de vragenlijst wordt onder meer gevraagd of de ouders van de jongere het laten merken dat zij trots zijn op jongere of regelmatig complimenten geven als de jongere iets goed doet.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

Binnen het gezin worden door de opvoeders normen omtrent wenselijk gedrag bekrachtigd.

In het onderzoek wordt de jongere onder meer gevraagd of de ouders het belangrijk vinden dat de jongere zijn best doet op school, of de ouders proberen te helpen met het huiswerk van de jongere of er op letten of de jongere niet te lang achter de tv zit. Ook wordt er gevraagd aan de jongere of meestal wel begriipt waarom er deze binnen het gezin gestraft wordt.

Domein school

Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren de kans hebben binnen de school om positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen, zoals buitenschoolse activiteiten of clubs.

Deze factor is in de vragenlijst meegenomen door te vragen of leerlingen op school mee mogen beslissen mee over de schoolregels of men gemakkelijk apart met een leraar of lerares kan praten, of leraren de leerlingen aanmoedigen om mee te doen in de klas of met buitenschoolse activiteiten. Ook wordt er gevraagd of er op school veel buitenschoolse activiteiten worden georganiseerd.

Beloningen voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren beloond worden voor positief gedrag door hun omgeving, in dit geval binnen de school.

De jongeren wordt in de vragenlijst onder meer gevraagd of leraren bij hen op school het opmerken als zij iets goed doen en of zij de jongere hierover dan een compliment geven.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

Binnen de school worden door de leerkrachten en ander personeel de normen omtrent wenselijk gedrag en de regels binnen school bekrachtigd en gehandhaafd.

In de vragenlijst wordt onder meer gevraagd of de leraren op school het belangrijk vinden dat men elkaar helpt in de klas en of er meteen naar de ouders wordt gebeld als de jongere weg blijft van school. Ook wordt er gevraagd aan de jongere wat de houding is van de school tegenover vechten en of leerlingen worden gestraft als ze zich niet aan de schoolregels houden.

Domein kinderen en jongeren

Religie

Deze factor meet de mate van religieuze betrokkenheid van de jongere.

In de vragenlijst wordt hiervoor gevraagd hoe vaak een jongere naar kerk of moskee gaat.

Sociale vaardigheden

Jongeren met betere sociale vaardigheden weten beter hoe zij om moeten gaan met nieuwe, vreemde of onaangename situaties.

In de vragenlijst wordt van een aantal min of meer ongemakkelijke situaties aan de jongeren gevraagd hoe ze zullen reageren. Hoe adequater de aangegeven reactie hierbij, hoe meer sociale vaardigheden de jongere geacht wordt te hebben.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

De jongere beschikt over duidelijke normen omtrent wenselijk gedrag.

In het scholierenonderzoek wordt de jongeren hiervoor gevraagd of zij vinden dat je dingen mag stelen als je maar niet gepakt wordt, dat zij mogen spieken of dat ze zichzelf met geweld mogen verdedigen. Ook wordt gevraagd of de jongeren het belangrijk vinden om eerlijk te zijn tegen hun ouders, ook als deze boos worden.

Cognitieve vaardigheden

Een jongere met beter ontwikkelde cognitieve vaardigheden zal beter om kunnen gaan met onverwachte of onaangename situaties.

Deze factor wordt in het onderzoek gemeten door de jongeren te vragen of zij vinden dat zij goed problemen kunnen oplossen, in hoeverre zij eerst nadenken en dan pas doen, of zij in de klas vaak sneller klaar zijn dan anderen met lezen en of zij het leuk vinden om te lezen.

Vermogen om hulp te vragen

Een jongere die goed om hulp kan vragen, kan bij problemen terecht voor ondersteuning bij andere personen in zijn of haar omgeving.

In het scholierenonderzoek wordt hiervoor aan de jongeren onder meer gevraagd of er altijd iemand is die hen wil helpen als iets niet lukt, of zij het stom vinden om hulp te vragen en of zij vinden dat hij/zij problemen zonder hulp van anderen moet oplossen.

Flexibel en veerkrachtig karakter

Jongeren die beter kunnen omgaan met nieuwe situaties zijn beter bestand tegen veranderingen in hun leefsituatie.

De vragenlijst meet deze factor door te vragen of jongeren zich in het algemeen niet al te druk maken over veranderingen en of zij vinden dat zij veel kunnen opsteken van nieuwe situaties. Ook wordt er gevraagd of de jongere niet te lang blijft rondlopen met iets dat fout gegaan is en is niet al te teleurgesteld als iets minder leuk is dan van tevoren gedacht. Daarnaast kan de jongere aangeven nieuwe situaties liever uit de weg te gaan.

Domein buurt/wijk

Mogelijkheden voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren de kans hebben om binnen hun buurt positief of sociaal wenselijk gedrag te vertonen, zoals meedoen aan activiteiten of clubs in het buurthuis.

In het scholierenonderzoek wordt hiervoor gevraagd of de jongeren vinden dat er voldoende activiteiten voor hen zijn in de buurt waarin zij wonen en of er volwassenen in hun buurt aanwezig zijn met wie ze kunnen praten.

Beloningen voor positieve betrokkenheid

Deze factor meet in hoeverre jongeren beloond worden voor positief gedrag door hun omgeving, in dit geval in de buurt.

In de vragenlijst wordt hiervoor onder meer gevraagd of de jongeren vinden dat volwassen buurtgenoten het merken als jongeren iets goed doen zij dit ook zeggen en of er in de buurt mensen wonen die trots zijn op de jongere als deze iets goeds doet. Ook wordt er gevraagd of er in de buurt van de jongere mensen zijn die hem of haar aanmoedigen om zijn/haar best te doen.

Gezonde opvattingen en duidelijke normen

In de buurt worden door buurtbewoners de normen omtrent wenselijk gedrag en hoe met elkaar om te gaan bekrachtigd en gehandhaafd.

Het scholierenonderzoek operationaliseert deze factor onder meer door de jongeren te vragen of in hun buurt de mensen rekening met elkaar houden, of er in hun buurt veel ruzie wordt gemaakt op straat en of de buurtbewoners elkaar groeten. Ook wordt er gevraagd of kinderen in de buurt worden aangesproken als zij over de stoep fietsen.

Bijlage 4 Plattegrond Dordrecht

